

Vezető: Prof. Dr. Rechnitzer János egyetemi tanár

Uszkai Andrea

Okleveles közgazdász

Határ menti térségek egységesülési folyamatai
egy közép-európai térség példáján

Tézisfüzet

Témavezető: Dr. Hardi Tamás PhD
Egyetemi docens
Széchenyi István Egyetem, Győr

Győr

2018

Tartalom

Az értekezés célja és kutatási kérdései.....	3
A kutatás módszertana	5
A kutatás eredményei, új tudományos megállapítások összefoglalása	7
Javaslat a kutatás folytatásának jövőbeli irányaira.....	17
A téziszüzetben hivatkozott irodalmak.....	18
A szerző publikációi a dolgozat témájában.....	20
A szerző konferencia előadásai a dolgozat témájában	21

Az értekezés célja és kutatási kérdései

A határ menti terek az utóbbi évtizedekben nagy hangsúlyt kaptak a nemzetközi kutatások, konferenciák, szakmai diskurzusok alkalmával. A határok funkcióinak, a nemzetállam szerepének és a határon átnyúló funkcionális városi terek térformáló hatásának változásai, valamint az Európai Unió kohéziós politikájának célrendszere miatt a határ menti terek formálódása vélhetően a jövőben is a regionális tudományt alkotó diszciplínák egyik központi témája lesz.

Az értekezésben vizsgált folyamat a határ menti térségek egységesülése, amelyet a határkutatások általában a nemzetállami határok mentén vizsgálendő jelenségként határoznak meg, és a különböző területi szereplők határon átnyúló kapcsolataira vonatkozik (Sohn 2014). A határ menti térségek összekapcsolódására, egységesülésére utal. Véleményem szerint azonban a folyamat összetettségéből fakadóan komplexebb definícióra van szükség, amelynek megalkotására értekezésemben kísérletet is tettem

PhD kutatásom fő célja az európai határ menti térségek egységesülési folyamatának komplex definiálása és támogató tényezőinek modellbe foglalása. Ehhez a fő célhoz az 1. táblázatban szereplő 5 részcélt fogalmaztam meg. A fő- és részcélokhoz kapcsolódik a kutatás *fő kérdése*: Milyen tényezők támogatják az európai határ menti térségek egységesülési folyamatát? Ehhez a fő kérdéshez az alábbi kutatási kérdések kapcsolódnak:

K1: Hogyan befolyásolja a határ típusa a határtérségek egységesülési folyamatát?

K2: Miként lehetséges a határ menti térségek egységesülési folyamatát befolyásoló tényezőket elméleti modellek segítségével magyarázni?

K3: Hogyan befolyásolják a határ menti integrált téregységek kialakulását a vizsgált közép-európai térben

- *K3/1: a térszerkezeti adottságok;*
- *K3/2: a területi különbségek;*
- *K3/3: a határon átnyúló közlekedési elérhetőség;*
- *K3/4: a határon átnyúló interakciók;*
- *K3/5: a határ menti szereplők hálózatosodása;*
- *K3/6: a határ menti térségben élő ember idegen nyelvi kompetenciái és identitása?*

A kutatási célok, kérdések, továbbá az alkalmazott tudományos módszerek és az értekezés szerkezete közötti kapcsolatokat az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat: Célrendszer, kutatási kérdések, alkalmazott módszerek és szerkezet áttekintése

Fő cél: az európai határ menti térségek egységesülési folyamatának komplex módon történő definiálása és támogató tényezőinek modellbe foglalása		Fő kérdés: Milyen tényezők támogatják az európai határ menti térségek egységesülési folyamatát?	Alkalmazott módszerek	Fejezet
Rész cél röviden	Rész cél tartalma	Kutatási kérdések		
Célrendszer, kutatási kérdések, szerkezet, módszertan bemutatása				1.
1. Fogalomalkotás	Saját, komplex definíciót alkotni a határon átnyúló területi integráció jelenségére		szakirodalmi feldolgozás, mélyinterjú	2.
2. Határok típusainak átgondolása az integrációs folyamat szempontjából	Rávilágítani arra, hogy milyen jelentősége lehet a határok típusainak a határtérségek integrációs folyamatában	<i>K1:</i> Hogyan befolyásolja a határ típusa a határtérségek egységesülési folyamatát?		
3. Modellalkotás	Rendszerezni az európai határtérségek egységesülési folyamatát támogató tényezőket	<i>K2:</i> Miként lehetséges a határ menti térségek egységesülési folyamatát befolyásoló tényezőket elméleti modellek segítségével magyarázni?		3.
4. Területi szintek szerinti rendszerezés	Megadni a határon átnyúló integráció értelmezési lehetőségeit területi szintek szerint			
5. Tesztelés	Tesztelni a saját elméleti modellbe foglalt tényezőket egy választott térség példáján	<i>K3:</i> Hogyan befolyásolják a határ menti integrált téregységek kialakulását a vizsgált közép-európai térben <i>K3/1:</i> a térszerkezeti adottságok; <i>K3/2:</i> a területi különbségek; <i>K3/3:</i> a határon átnyúló közlekedési elérhetőség; <i>K3/4:</i> a határon átnyúló interakciók; <i>K3/5:</i> a határ menti szereplők hálózatosodása; <i>K3/6:</i> a határ menti térségben élő ember idegen nyelvi kompetenciái és identitása?	szakirodalmi feldolgozás, mélyinterjúk, statisztikai adatgyűjtés, kutatási eredmények újraelemzése, értékelése	4.
Következtetések, saját kutatási eredmények összegzése, jövőbeli kutatási irányok meghatározása				5.

Saját szerkesztés, 2018

A kutatás módszertana

Az alkalmazott tudományos kutatási módszerek a dolgozatban többfélék. Kutatómunkám során széles körűen tekintetem át a határ-és várostérség-kutatásokhoz kapcsolódó hazai és nemzetközi elméleti, és empirikus eredményeket. A téma elméleti szakirodalmának áttekintésén túl öt személy (név szerint: ld: Doktori értekezés) adott választ mélyinterjú kérdéseimre. Továbbá, a kutatás olyan adatbázisokra is épít, mint az Eurostat, a Centropo Map/Centropo Statistics, és a Központi Statisztikai Hivatal. Az empirikus munka a vizsgált időszakban megvalósult kutatások eredményeire¹ is támaszkodik. A határtérségek egységesülési folyamatainak elméleti megállapításait a Centropo együttműködési projekt által lefedett térség példáján tesztelem, amelyet az osztrák Béc, Alsó-Ausztria és Burgenland tartományok, Dél-Morvaország cseh régió, Pozsony és Nagyszombat szlovákiai kerületek, a magyarországi Győr-Moson-Sopron és Vas megye, valamint Eisenstadt, St. Pölten, Brno, Pozsony és Nagyszombat városok alkotnak 2003 óta² (1. ábra). Az értekezés 1989-től, de kiemelten a 2000-es évek elejétől napjainkig tartó időtávot fog át.

Ami a kutatás *tematikai fókuszát* illeti, az előzetes szakirodalmi áttekintés alapján Durand (2015) kategóriarendszerét találtam a legösszetettebbnek, aki négy különböző dimenzió mentén határozta meg a határon átnyúló területi integráció mozgatórugóit, megkülönböztetve strukturális, intézményi, funkcionális és humán dimenziót. Kategorizálása szerint,

- a *strukturális dimenzió* a határon átnyúló terek jellemzői alapján vizsgálja az integrációt, ami egy összehasonlító elemzés a területi egységek között. Arra keresi a választ, hogy csökkentek, vagy növekedtek-e közöttük a területi különbségek.
- A *funkcionális dimenzió* a határon átnyúló mozgásokon alapszik, ideértve a gazdasági tevékenységekhez kapcsolódó interakciókat, valamint a társadalmi interakciókat is.
- Az *intézményi dimenzió* a különböző formájú együttműködésekben indul ki, a határon átnyúló kooperációban részt vevő szereplők hálózatára fókuszál.
- A *humán dimenzió* az integrációs folyamat szubjektívebb elemeit (pl. a határtérségben élők értékrendje, identitása) foglalja magában.

---

¹ „A politikai földrajzi térstruktúrák elemzése a Kárpát-medencében (rendszerátalakítások, együttműködési lehetőségek, abszurdítások a XX-XXI. század fordulóján) 2012-2015” tudományos kutatási projektet (finanszírozó: OTKA, azonosító: K 104801, projektvezető: Dr. Hardi Tamás), továbbá, a 2015-2018 „Változás és folytonosság a magyar térképzetekben: nemzet, területiség, fejlesztés és határpolitika” (finanszírozó: NKFI, azonosító: 114468 NN, projektvezető: Dr. Hajdú Zoltán) c. kutatási projekt.

² Ezen kívül Vysočina cseh régió megfigyelői státusszal rendelkezik.

1. ábra: Centrope partner régiók és városok

Szerkesztette: Hardi 2013

Mivel a határon átnyúló területi integráció Durand (2015) szerinti négyes csoportja kiválóan megfigyelhető a határ menti térségek egységesülésének elméleti és gyakorlati kutatásaiban, így a dolgozat erre a felosztásra támaszkodik. Ugyanakkor újragondolására és tartalmi kiegészítésére is kísérletet tesz. A következő táblázat összefoglalja, milyen új elemekkel egészítettem ki Durand (2015) kategóriarendszerét annak érdekében, hogy a határ menti terek egységesülési folyamatát támogató tényezőket saját modellbe foglalhassam. Az is látható, hogy az egyes dimenziókat a dolgozatban milyen térbeli kiterjedésben vizsgálom.

2. táblázat: A határon átnyúló integráció dimenziói Durand (2015) kategóriarendszere szerint, annak kiegészítése, és az empirikus vizsgálat térbeli kiterjedése

Dimenzió	Mozgató rugók	A dimenzió tartalma Durand (2015) értelmezése szerint	A dimenzió módosított, kiegészített tartalma a dolgozatban	Az empirikus vizsgálat térbeli kiterjedése
Strukturális	Strukturálódás	területi és társadalmi összetétel; a térségek területi fejlődésének konvergencia vagy divergencia folyamata	térszerkezeti adottságok, társadalmi-gazdasági folyamatok	Centrope egésze
Funkcionális	Csere-kapcsolatok	határon átnyúló áramlások; egyéni és kollektív területi és társadalmi gyakorlatok; kommunikációs hálózatok	a határon átnyúló interakciókat befolyásoló közlekedési infrastruktúra; határon átnyúló mozgások intenzitásának változása	Közlekedési infrastruktúra: Centrope egésze mozgások: Osztrák-magyar és szlovák- magyar határtérség
Intézményi	Szervezeti kapcsolatok	a szereplők hálózatosodása (politikai, gazdasági, civil, kulturális) és együttműködések kialakítása; a szereplők hajlandósága az együttműködésre, stratégiák és közös projektek megalkotására; határon átnyúló tervezés és politikák	intézményesített kapcsolatok, határon átnyúló formalizált együttműködések, hálózatosodás; melynek eredményei pl. a határon átnyúló (köz)szolgáltatások szervezése	Osztrák-magyar és szlovák- magyar határtérség
Humán	Reprezentáció	hasonló kulturális, társadalmi és politikai beállítottság; identitások közeledése és határon átnyúló életérzése; a szereplők percepciói	nyelvhasználati jellemzők, személyes kapcsolatok, attitűdök, mentális határok	Osztrák-magyar és szlovák- magyar határtérség, osztrák-szlovák-magyar hármás határtérség

Saját szerkesztés, 2018

A kutatás eredményei, új tudományos megállapítások összefoglalása

Az értekezés elsőként a határ menti térségek egységesülési folyamatának történetiségét tekintette át. A 2. fejezet összegezte a folyamatot előmozdító legfontosabb eseményeket, a határkapcsolatok intézményesülésének motivációit, gyökereit. Rámutatott a nyugat-európai több évtizedes szerves fejlődés lépcsőire, és a kelet-közép-európai sajátos, megkésett intézményesülésre. Kiemelte a különböző szervezeti formák (eurorégió, EGTC, ETT) jellemzőit, szerepét az integrációs folyamatban. A jelenség rövid történeti áttekintését követően azt is láthattuk, hogy az utóbbi évtizedek kutatásaiban egyre inkább az antropológiai látásmód nyert teret, a korai vizsgálatok inkább a nemzetállamok területi kiterjedésével és struktúrájával foglalkoztak.

Azt is megállapítottam, hogy a határtérségek integrációs folyamatainak kilátásaira irányuló kutatások köre igen széles. Krätke (1999) két scenáriót javasolt az erősen különböző területi egységek fejlődéséhez, a „high road” és a „low road” irányt. A „high road” területfejlesztési irány a környező régiók fejlődésére fókuszál az innováció, valamint az intenzív és elkötelezett együttműködésre alapozva. Ez az irány a területi politikát a stabil és támogató intézmények létrehozására ösztönzi, amelyek hatékonyan segítik az együttműködéseket a regionális gazdaságban (Krätke 1999; Krätke – Borst 2007). Ezzel szemben a „low road” még mindig egy domináns nézőpont, és elsősorban a kelet-európai határokra jellemző. Hagyományos telepítési tényezőkre (pl. munkaerő, tőke, infrastruktúra, stb.) fókuszál (Hall 2007; Hall – Williams 2008), árszerepre, a foglalkoztatási szttenderdekben és a bérekben rejlő különbségekre támaszkodik. Általában a határ egyik oldala élvezi az előnyeit annak, hogy a két szomszédos terület között bérkülönbségek tapasztalhatók (Krätke 1999). Az is igazolást nyert, hogy ezen eltérő társadalmi-gazdasági jellemzőkkel, adottságokkal, fejlődési lehetőségekkel rendelkező, egymással szomszédos területi egységek közötti kapcsolatok időnként erősen aszimmetrikusak is lehetnek (Kuznetsova 2009).

A 2. fejezet a következő kutatási kérdésre is igyekezett választ találni:

K1: Hogyan befolyásolja a határ típusa a határtérségek egységesülési folyamatát? A kérdés megválaszolásához azt feltételeztem, hogy a határ jellege, típusa meghatározza a határ menti terek integrációs folyamatát és annak értékelését. Sorra vettem az egyes határtípusok (fizikai és mentális határok, fantomhatárok, nyitott és zárt határok, természetes és mesterséges határok) legfontosabb jellemzőit, aszerint, hogy a határra akadályként (pl. Nijkamp et al 1990; Tóth 2004), vagy erőforrásként (pl. Nelles – Walther 2011; Sohn 2014; Studzińska – Domaniewski 2016) tekintünk. A határ fogalmát és megjelenési formáit tehát többféleképpen lehet kategorizálni, értelmezni, ennek módja pedig befolyásolja a határ menti térségek integrációs folyamatának vizsgálatát is.

A 3. (elméleti) fejezetben a következő kutatási kérdést fogalmaztam meg:

K2: Miként lehetséges a határ menti térségek egységesülési folyamatát, annak befolyásoló tényezőit elméleti modellek segítségével leírni?

A 3. fejezetben a strukturális, funkcionális, intézményi, és a humán dimenzióhoz kapcsolható modelleket tekintettem át, majd pedig a komplex (több dimenziót érintő) modelleket. Az áttekintett elméleti modellek, mérési kísérletek és korábbi kutatási eredmények alapján, a határon átnyúló területi integráció jelenségére az alábbi, saját definíciót fogalmazom meg:

A határon átnyúló területi integráció egy olyan – államhatárral elválasztott határ menti térségek között zajló – folyamat, melynek eredményeképp egységes határrégió jön létre. A folyamatot kormányzati szinten befolyásolják a nemzetállami határokkal és szomszédsági viszonyokkal összefüggő politikai döntési mechanizmusok, diplomáciai kapcsolatok, valamint a nemzetállamok közötti társadalmi-gazdasági diszparitások. Regionális és lokális szinten támogató hatást fejthetnek ki a kedvező térszerkezeti adottságok, a határ menti térségek közötti gazdasági struktúrában, illetve jövedelmekben rejlő különbségek, a határon átnyúló fejlett és folyamatosan javuló infrastrukturális összekapcsoltság, a különböző szolgáltatók tevékenységének határ túloldalára való átterjedése, az aktív formális és informális szervezeti kapcsolatrendszer, a határon átnyúló intenzív interakciók, valamint a határ túloldalán élőkkel való közös élettér kialakításának víziója és igénye.

Durand (2015) modelljének dimenziói mentén az alábbi megállapításokat, kiegészítéseket teszem:

Strukturális megközelítésben megállapítom, hogy egy térség térszerkezeti adottságainak kiemelt jelentősége lehet a határon átnyúló integrált tér kialakulásában. Az integrációs területek közötti kapcsolatok a területi egységek közötti jelentős különbségeken alapulnak (Uszkai 2013; 2014a; 2014b).

Funkcionális megközelítésben, a határon átnyúló integráció a gazdasági és társadalmi interakciók fejlődési folyamataként fogható fel. A határok nyitottsága és az infrastrukturális összekapcsoltság az interakciók (és ezáltal az integrált tér kialakulása) szempontjából kulcsfontosságúak. Balogh (2016) és Balogh – Pete (2017) viszont arra is rámutatnak, hogy a legtöbb határtérség a kapcsolatok, a határon átnyúló interakciók ellenére sem “forr össze”, tehát az interakciók szükséges, de nem elégséges feltételei az integrált határtérség kialakulásának.

A határon átnyúló integráció *intézményi dimenziójának* vizsgálata alapján megállapítom, hogy, amennyiben a határ (jogi, szabályozási szempontból) nyitott, vannak intézményesített határon átnyúló együttműködések, és ennek eredményeként szolgáltatások, úgy a határon átnyúló integrált tér kialakulásának nagyobb esélye lehet, mint ezek hiányában.

Ami a határon átnyúló integráció *humán dimenzióját* illeti, az integrált határtérség kialakulását a mentális (van Houtum 1998; Hardi 2004) és a fantomhatárok is befolyásolják. A szakirodalomban viszonylag ritkán fordulnak elő olyan elméleti modellek, amelyek a határon átnyúló területi interakciókat a mentális határok oldaláról magyarázzák (van Houtum 1998; Lundén 1973). Amennyiben nem tapasztalhatók éles mentális határok a két oldal

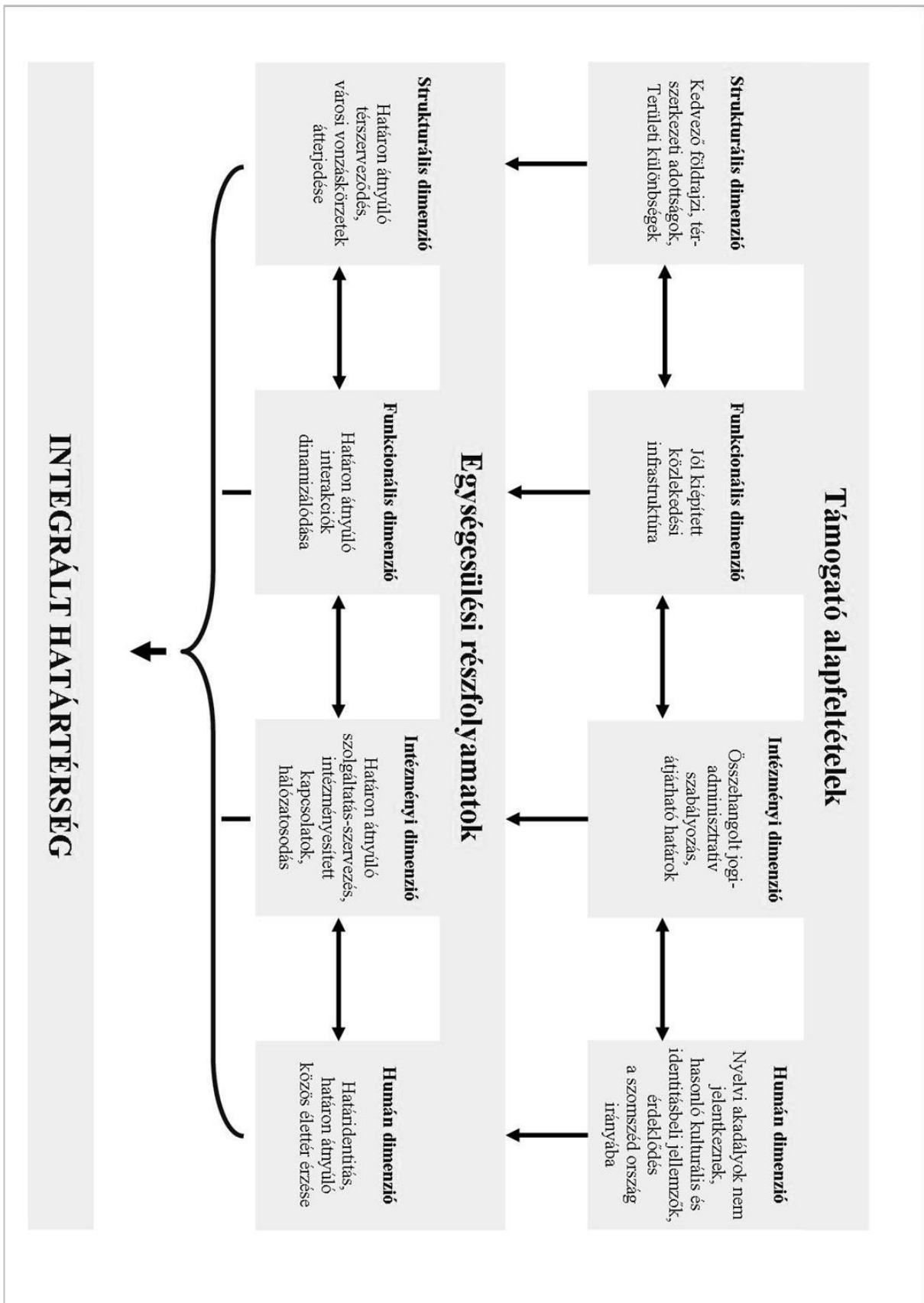
lakossága között, úgy jó eséllyel halad a két – fizikai határral elválasztott – térség az egységesülés felé. A határon átnyúló integráció humán dimenziójához sorolhatjuk a mentális határok vizsgálatán kívül a határtérségben élők identitásának kutatását is

A fenti dimenziókon túl láthatunk olyan elméleti modelleket is (pl. De Boe – Hanquet (1999), Brunet – Jailly (2005, 645), Öresund integrációs index, és Durand (2015) modelljei), amelyek segítségével a határon átnyúló területi integrációt komplexen, több szempontot figyelembe véve közelíthetjük meg.

A határon átnyúló integrált tér kialakulását támogató tényezőket *saját modellbe* is rendeztem (2. ábra). Durand (2015) négy dimenziója mentén azonosítottam azokat a *támogató alapfeltételeket*, amelyek pozitív hatást fejthetnek ki az egységesülési részfolyamatokra, így segíthetik az egymástól elkülönült határ menti terek közös térre történő alakulását. Durand (2015) dimenzióinak tartalmi elemeit több ponton módosítottam. A kedvező térszerkezeti adottságok (pl. nagyvárosok a határ közelében) és a jól kiépített közlekedési infrastruktúra szerepe újdonságként jelenik meg a modellben. A „területi különbségek” fogalom a „társadalmi-gazdasági mutatók alakulását” fogalmazza újra, utalva arra, hogy jellemzően a határ két oldala közötti különbségek mozdítják elő a határon átnyúló interakciókat. Azonban a közlekedési infrastruktúra határon átnyúló fejlesztése csakis akkor lehet sikeres, ha azt a két oldal együttműködve valósítja meg. Amennyiben a határ két oldala között jogi akadályok kevésbé merülnek fel, az intézményesített határon átnyúló kapcsolatok, szolgáltatás-szervezés és hálózatosodás is hatékonyabban valósulhat meg. A folyamatból azonban nem hagyható ki a határtérségben élő ember. Támogató attitűdje és a szomszéd ország irányába való érdeklődése szintén elengedhetetlen. Identitása az egységesülési folyamat során változhat, kialakulhat a közös, határon átnyúló élettér érzése, ami támogathatja az együttműködések szervezését, a hálózatosodást, a határon átnyúló interakciókat, de még a városi vonzáskörzetek határon való átterjedését is. Láthatjuk, hogy a támogató alapfeltételeken túl az *egységesülési részfolyamatok* elemei is kölcsönösen képesek lehetnek egymásra hatást gyakorolni. Amennyiben a támogató alapfeltételek támogatják egymást és az egységesülési részfolyamatokat, úgy kialakulhat az integrált határtérség.

Szintén saját kutatási eredménynek tekinthető, hogy a területi integráció értelmezését többféle területi szint felől (globális, nemzetállami, regionális/lokális) közelítve példákkal magyarázom (3. táblázat).

2. ábra: Az integrált határtérség kialakulásának elméleti modellje saját nézőpont szerint

Saját szerkesztés, 2018

3. táblázat: A területi integráció dimenzióinak értelmezési lehetőségei, példái területi szintek szerint

	Globális	Nemzetállami	Regionális/Lokális
Strukturális dimenzió	<p>Globális és világvárosok vonzáskörzete túlterjed a határokon, (pl. Bécs, Berlin), fontos tényező lehet a fizikai elérhetőség, a globális hálózatok csomópontjainak kisugárzó hatása, térszervező ereje.</p>	<p>Az integrációs folyamatot az államok térszerkezeti jellemzői, elérhetőségi viszonyai, társadalmi-gazdasági mutatóinak különbsége határozza meg.</p>	<p>A határtérségben lévő regionális központok térszervező, téralakító szerepe, a határon átnyúló nagyvárosi szuburbanizációs folyamatok által formált térszerkezet, átalakuló településhálózat a határ mentén (pl. Pozsony szuburbanizációja által érintett szigetközi települések átalakulása)</p>
Intézményi dimenzió	<p>Nagyregionális együttműködések, nemzetközi szervezetek (pl. EU intézmény-és jogrendszere)</p>	<p>Államközi megállapodások, szervezetek (pl. Visegrádi Együttműködés), intézmények (pl. egyetemek) egy másik országba kihelyezett képzése, tagozata.</p>	<p>Regionális szintű hálózati együttműködések, határon átnyúló együttműködési programok, projektek, intézmények (pl. egyetemek) határon átnyúló vonzáskörzete.</p>
Funkcionális dimenzió	<p>Nemzetközi migráció, globális vállalatok közötti kapcsolatok.</p>	<p>Államok közötti bérkülönbségek által keltett munkaerő-piaci ingázás, migráció, az eltérő vállalkozó környezet által generált külföldi tőkebefektetések.</p>	<p>Regionális szintű vállalati klaszterek, hálózatok, a határ közelében lévő regionális központok vonzása által keltett munkaerő-piaci, tanulmányi, vagy egyéb célú mozgások, a határtérségben élő lakosság határon átnyúló térhasználata, átköltözések a határ túloldalára</p>
Humán dimenzió	<p>Globális szintű etnikai, vallási, nemzetiségi és nyelvhasználati különbségek, identitásbeli sokszínűség</p>	<p>A szomszédos országokhoz képest eltérő etnikai, vallási, nemzetiségi, identitásbeli jellemzők, anyanyelvi és beszélt nyelvi különbözőség</p>	<p>A határral érintkező régió nemzetiségi, vallási, identitásbeli jellemzői, amelyek eltérhetnek az adott ország többségi társadalmát leíró jellemzőktől (pl. nagyarányú magyar lakosság Dél-Szlovákia egyes járásaiban). A határ mentén élők viszonyulása a határ túloldalán élőkhez, határ-identitás, nyelvhasználati jellemzők, mint az integrációt befolyásoló tényezők.</p>

Saját szerkesztés, 2018

Az értekezés empirikus vizsgálatának fő célja az volt, hogy a határ menti térségek egységesüléséhez kapcsolódó elméleti fejezetekben leírtakat – azon belül is főként a saját

elméleti magyarázó modell elemeit – egy választott térség példáján tesztelje. Esetünkben ez a Centrope térség volt, valamint annak kisebb egységei (osztrák-magyar, szlovák-magyar határ menti térség, osztrák-szlovák-magyar hármás határtérség). Az empirikus vizsgálathoz a K3 kutatási kérdés kapcsolódott, amely több részből tevődött össze:

K3: Hogyan befolyásolják a határ menti integrált téregységek kialakulását a vizsgált közép-európai térben

- *K3/1: a térszerkezeti adottságok;*
- *K3/2: a területi különbségek;*
- *K3/3: a határon átnyúló közlekedési elérhetőség;*
- *K3/4: a határon átnyúló interakciók;*
- *K3/5: a határ menti szereplők hálózatosodása;*
- *K3/6: a határ menti térségben élő ember idegen nyelvi kompetenciái és identitása?*

K3/1: A térszerkezeti adottságok szerepe

A Centrope tagországok és tagrégiók fejlesztési dokumentumainak elemzése rávilágított arra, hogy a négy Centrope tagország közül csak Csehország nem helyezi el önmagát az európai térben. Ausztria, Magyarország és Szlovákia pozicionálja magát. A Centrope tagok országos és regionális/tartományi/megyei fejlesztési dokumentumaiban a Centrope együttműködés eltérő hangsúlyt kap, bizonyos esetekben teljesen hiányzik (pl. Vas megye), más esetekben kiemelt szerepe van (pl. Bécs, Alsó-Ausztria, Győr-Moson-Sopron megye). Az államhatárok jelentőségének megítélése is különböző az egyes Centrope tagok esetében. Csehország dokumentumaiban éles határvonalakat látunk, Ausztria (és tartományai) dokumentumaiban teljesen hiányoznak. Továbbá azt is megállapíthatjuk, hogy a földrajzi tengelyek metszéspontjaiban elhelyezkedő térségnek jó esélyei vannak az egységesülésre, ezt a jövőben a pozsonyi agglomerációs hatások támogatják.

K3/2: Területi különbségek szerepe

A Centrope tagrégiói közötti területi különbségek vizsgálata elsőként demográfiai, majd gazdasági szempontú volt. A Centrope egészének dinamikus népességnövekedése összességében egy prosperáló térség képét tárja elénk, azonban tagrégiókénti meglehetősen különbözik a népességszám alakulása. Vas megye folyamatos népességvesztése mellett továbbra is jól kimutatható Pozsony, Győr, Brno, St. Pölten magterületeinek stagnáló népességszáma és agglomerációs övezeteinek folyamatos gyarapodása. Az ilyen jellegű

terjeszkedés (például Pozsony esetében határon átnyúló jelleggel) szintén támogathatja a térségen belüli „összenövés” folyamatát ezután is.

Ami a tagrégiók gazdasági teljesítőképességét illeti, a 2000-es évek elejétől szemtanúi lehetünk Bécs és Pozsony konvergencia folyamatának. A cseh és a magyar oldal alacsony szinten stagnáló értékei mellett a szlovák oldal gazdasági teljesítménye bámulatosan emelkedik az osztrák értékek rovására. Amennyiben Pozsony dinamikus gazdasági fejlődése a jövőben is tapasztalható, úgy várhatóan a határon átnyúló szuburbanizációs folyamatok sem fognak megállni. A szlovák főváros terjedése újabb magyarországi és ausztriai tereket érhet el, ami az integrációs folyamatokat támogathatja.

K3/3: A határon átnyúló közlekedési elérhetőség szerepe

A határon átnyúló közlekedési elérhetőség a Centrope térség esetében is kulcskérdés a határon átnyúló interakciók megvalósulása miatt. A dolgozatban összegeztem, hogy a Centrope egyes városai között milyen irányú változás ment végbe 1990 és 2017 között a vasúti közlekedés terén. Összességében azt láthattuk, hogy a közvetlen vonatjáratok száma és az eljutási idő is kedvezőbbé vált Bécsből Brno, Pozsony, illetve Győr irányába, és vissza. Bár a járatszámok nem változtak, ugyanakkor az eljutási idők csökkentek Pozsony és Brno között. Sopron és Bécs között viszont a járatszámok növekedése ellenére is növekedett a közvetlen vonatjáratok eljutási ideje. Negatív tendencia figyelhető meg Sopron-Kismarton, valamint Győr-Pozsony viszonylatában, ugyanakkor ez utóbbi esetében 2017 decemberétől javult az elérés a Rajka-Pozsony vasútvonal újraindításának köszönhetően.

K3/4: A határon átnyúló interakciók szerepe

Az értekezés a határon átnyúló interakciók dinamikáját és fő mozgatórugóit a rendszerváltástól napjainkig tekintette át az osztrák-magyar, a szlovák-magyar határ viszonylatára, valamint az osztrák-szlovák-magyar hármas határtérségbe. Az osztrák-magyar reláció kapcsán megállapítottam, hogy az ingázás jelensége egy hagyományosan összetartozó gazdasági térség szükségszerű és mindennapos jelensége volt és lesz is a jövőben egyaránt. A szabad munkaerő-áramlás bevezetése, valamint, a jogi akadályok megszüntetése mind hozzájárulnak egy egységes régió kialakításához (Pogátsa 2014). A szlovák-magyar határon átnyúló ingázás dinamikáját a gazdasági válság egyértelműen megtörte (Hárs 2010). A válságot követően nem indult meg a korábbi migráció élénkülése, ehelyett annak csökkenése folytatódott. Ennek döntően az euró szlovákiai bevezetése, a szlovák bérek növekedése és a Pozsony környéki, valamint a csallóközi iparosodás volt az oka, amely fel tudta szívni a

munkaerőt. A határon átnyúló mozgások másik iránya viszont, amelyet Pozsony határon átnyúló szuburbanizációja indukál, továbbra is fontos ösztönzője lehet a térség „összenövésének”, bekapcsolva Győr-Moson-Sopron megye és Burgenland tartomány rurális tereit.

K3/5: A határ menti szereplők hálózatosodásának szerepe

Ami az intézményesített együttműködésekkel ilgili, láthattuk, hogy míg az osztrák-magyar határon átnyúló kapcsolatok kiépülését egy több évtizedes szerves fejlődés kísérte, addig a szlovák-magyar kapcsolatokat elsősorban eurorégiók és EGTC-k sorának létrehozásával igyekeztek intézményesíteni. Ez utóbbi szervezeti forma azonban előnyös lehet a határon átnyúló szolgáltatásszervezés tekintetében. Az osztrák-magyar határ relációjában a határon átnyúló szolgáltatásszervezés egyik kiváló kezdeményezéseként emeltem ki az ivóvízellátás javítására irányuló projektet. Szlovák-magyar viszonylatban utaltam a győri megyei kórház határon átnyúló hipotetikus vonzáskörzetének tervére, valamint a pozsonyi szuburbanizációs folyamat által generált közszolgáltatási kihívásokra.

Összességében azt állapítom meg, hogy mind az intézményesített együttműködések, mind pedig a határon átnyúló szolgáltatásszervezésre irányuló kezdeményezések bővülése segítheti a vizsgált határ menti térségek egységesülését. Amennyiben a lakosság, vagy egyes szervezetek bizonyos szolgáltatásokat már magától értetődően a határ túloldalán vesznek igénybe, az a határokról való gondolkodást is megváltoztathatja, és segíthet a mentális határok lebontásában. Ugyanez igaz lehet az egyre kiterjedtebb formális kapcsolatok kiépítésére is, amely szintén támogathatja a határ túloldalán élők mentalitásának megismerését és a különbözőségek elfogadását.

K3/6: a határ menti térségben élő ember idegen nyelvi kompetenciáinak és identitásának szerepe

A határ menti térségek integrációjának humán dimenzióját elsőként az osztrák-magyar és a szlovák-magyar határ viszonylatában korábbi kutatások eredményeinek összegzésével közelítettem meg, majd a mentális határookra vonatkozóan egy olyan kutatás³ adatbázisára támaszkodtam, amelynek megalkotásában aktívan részt vehettem, a dolgozat szempontjából való újraelemzésével pedig új kutatási eredményekre hívtam fel a figyelmet.

---

³ A politikai földrajzi térstruktúrák elemzése a Kárpát-medencében (rendszerváltozások, együttműködési lehetőségek, abszurdítások a XX–XXI. század fordulóján)” című kutatási projekt. Kutatásvezető: dr. Hardi Tamás. Azonosító: K 104801

Összességében azt mondhatjuk, hogy a határ menti térségben élő ember idegen nyelvi kompetenciáinak, valamint az identitásbeli különbségek elfogadásának kulcsszerepe lehet a vizsgált határ menti terek egységesülési folyamatában. A határ menti térségek egységesülési folyamatának humán dimenzióját saját projektmunkával is vizsgáltam az osztrák-szlovák-magyar hármás határtérségre vonatkozóan. A három ország egyetemén végzett kérdőíves felmérés eredményei alapján igen jelentős, a legtöbb esetben szignifikáns különbségeket tapasztaltam nem csak a Centrope térséghez, hanem az egyes nemzetekhez való tartozás szempontjából is. A kutatás eredményeinek összegzése magával hozta a „hely-specifikus kognitív attitűdök” valamint a „nemzet-specifikus kognitív attitűdök” fogalmainak megkülönböztetését és bevezetését. A kutatás eredményei rávilágítottak, hogy vannak olyan – integrációval kapcsolatos – kérdéskörök (pl. a szomszédos ország látogatásának gyakorisága), amelyeket főként a lekérdezés helye determinál. Ezeket nevezhetjük hely-specifikus kognitív attitűdöknek. A vizsgált válaszok másik csoportja (pl. a térség lakosai) sokkal inkább nemzet-specifikus kognitív attitűdökre utal, hiszen a válaszok főként az egyes országok között mutatnak eltéréseket, nagyrészt függetlenül attól, hogy az adott ország melyik régiójában kérdeztünk. Ezeket elsősorban az egyes országok egymástól eltérő oktatási rendszere, azon belül földrajzoktatása, kultúrája, médiája, stb. formálhatja (Uszkai 2015a; 2015b; 2015c, 2015d).

A továbbiakban saját tudományos eredményeimet összegzem:

- Szakirodalmi ismeretek összegzésével kimutattam, hogy a határ típusa hatással van a határtérségek egységesülési folyamatára.
- Szintetizáltam a határ menti térségek integrációs folyamatait magyarázó elméleti modellek megállapításait, közös, és eltérő vonásait a Durand (2015) által megfogalmazott kategóriarendszer dimenziói mentén.
- Keletkezésük sorrendjében összegeztem olyan komplex, határintegrációs folyamatot magyarázó modelleket, amelyeket nem lehet egyértelműen Durand (2015) kategóriarendszerének dimenzióiba besorolni, ugyanakkor rámutatnak az integrációs folyamat összetettségére.
- Saját definíciót alkottam a határon átnyúló területi integráció folyamatára.
- A határon átnyúló integrált tér kialakulását támogató tényezőket saját modellbe rendeztem, amely összegzi, milyen „támogató alapfeltételek”, és „egységesülési részfolyamatok” segíthetik az egymástól elkülönült határ menti terek összekapcsolódását, integrációját.

- A saját fogalom és a modell kialakítása során is hangsúlyoztam a térszerkezeti adottságok, a közlekedési összekapcsoltság és a határon átnyúló szolgáltatásszervezés jelentőségét a határ menti terek integrációs folyamatában.
- Egy mátrix formájában összegeztem a határon átnyúló területi integráció dimenzióinak értelmezési lehetőségeit területi szintek (globális, nemzetállami, regionális/lokális) szerint.
- A saját modell elemeit a Centrope együttműködési projekt által lefedett térben, illetve annak kisebb területi relációiban (osztrák-magyar határ, szlovák-magyar határ, osztrák-szlovák-magyar hármás határtérség) teszteltem.
- Fontos és új megállapításokat hozott a Centrope együttműködési tér által lefedett régiók és tagországok fejlesztési dokumentumainak összehasonlítása a térszerkezeti pozicionálás szempontjából.
- A Centrope tagrégiók közötti területi különbségek elemzésével – egyebek mellett – kimutattam a pozsonyi kerület Centrope-ban betöltött pozíciójának erősödését.
- A Centrope városok közötti vasúti összeköttetés elemzése jól kiegészítette a korábbi – hasonló témájú vizsgálatokat. A vonatjáratok száma és a menetidő változása 1990-től 2017-ig új információkkal szolgált a régió vasúti közlekedésének fejlődési folyamatairól.
- A vizsgált határ menti terek integrációjának funkcionális és intézményi dimenzióját a statisztikai adatfeldolgozáson túl a térség szereplőinek válasza is segítettek magyarázni.
- Egy hároméves (2013-2015) kutatási projekt szűkített adatbázisának elsőként elvégzett újraelemzése az integráció humán dimenziójának megértését támogatta osztrák-szlovák-magyar határtérségi és országos viszonylatban.
- Bevezettem a „nemzet-specifikus kognitív attitűdök” és a „hely-specifikus kognitív attitűdök fogalmát”, amely a jövőben a társadalomtudomány kérdőíves felméréseit új meghatározásokkal egészítheti ki.

Javaslat a kutatás folytatásának jövőbeli irányaira

A határ menti térségek egységesülési folyamatait illetően még számtalan, megválaszolásra váró kérdés maradt. Mivel az értekezés igyekezett a jelenséget komplexen megközelíteni, így az egyes vizsgálatok nem voltak képesek valamennyi szempontot mélyen elemezni. Érdekes tudományos eredményeket hozhat viszont a jövőben annak feltárása, hogy milyen összefüggés mutatható ki az egymással szomszédos határ menti terek gazdasági fejlettsége és az egységesülés esélyei között. Vajon a periférikus, rurális terek egységesülése mennyiben másként zajlik, mint a funkciógazdag centrumtérségek integrációs folyamata?

Érdeemes külön modellt alkotni a különböző fejlettségű térségi típusok egységesülésének magyarázatára? Célszerű volna a saját modell elemeit más határ menti terek példáján is tesztelni. A vasúti infrastruktúrán kívül más közlekedési módok nagyobb időtávot átfogó elemzésének elvégzése teljesebb képet adhatna a Centrope térségen belüli közlekedési összekapcsoltságról, annak várható tendenciáiról. A határon átnyúló szolgáltatásszervezés számtalan kérdését érdemes volna európai jó gyakorlatok feldolgozásával megválaszolni. Mindez nagyban hozzájárulhat az európai határ menti térségek integrációs folyamatainak megértéséhez, ezáltal a jelenségből fakadó kihívások előrejelzéséhez is.

A téziszűzetben hivatkozott irodalmak

- Balogh Péter – Pete Márton (2017): Bridging the Gap: Cross-border Integration in the Slovak–Hungarian Borderland around Štúrovo–Esztergom. *Journal of Borderlands Studies*. Published online: 30 Mar 2017. Paper Article in press, 18.
- Balogh Péter (2016): *Az áthidalható határfolyó. Az összenövő Esztergom-Párkányi határrégió.* Konferencia előadás. A Magyar Regionális Tudományi Társaság XIV. Vándorgyűlése. Kis- és középvárosok szerepe a területi fejlődésben Nagyvárad, 2016.09.15–16. http://www.mrtt.hu/vandorgyulesek/2016/szekcio/balogh_peter.pdf Letöltve: 2018.03.01.
- Brunet-Jailly Emmanuel (2005): Theorizing Borders: An Interdisciplinary Perspective. *Geopolitics*, 10. 633–649.
- De Boe Philippe – Hanquet Thérèse (1999): *Spatial integration. Study Programme On European Spatial Planning.* [http://www.mcrit.com/SPESP/SPESP_REPORT/1.4.%20Final%20Report%20\(23-05-2000\).pdf](http://www.mcrit.com/SPESP/SPESP_REPORT/1.4.%20Final%20Report%20(23-05-2000).pdf) Letöltve: 2018.03.03.
- Durand Frédéric (2015): Theoretical framework of the cross-border space production - the case of the Eurometropolis Lille-Kortrijk-Tournai. *Journal of Borderlands Studies* 30:3. 309-328.
- Hall Colin Michael – Williams Allan M (2008): *Tourism and Innovation*. London: Routledge. 263.
- Hall Colin Michael (2007): Tourism and regional competitiveness. Tribe John – Airey David (ed.): *Advances in Tourism Research, Tourism Research, New Directions, Challenges and Applications*, Oxford Elsevier, 217–230.
- Hardi Tamás (2004): Az államhatárokon átnyúló régiók formálódása. *Magyar Tudomány*, 9. 991-1001.
- Hárs Ágnes (2010): *Tanulmányok a határ menti régiók gazdasági és munkaerő-piaci helyzetéről és lehetőségeiről, a foglalkoztatást segítő támogatásokról.* Összegző tanulmány, Kopint-Tárki, Budapest. 128. https://nfsz.munka.hu/Lapok/archivum_programok/full_tamop_131/afsz_tamop131_36alprojekt/tamop131_36alprojekt_helyzetfelmero/content/afsz_tamop131_36alprojekt_osszegzo.pdf Letöltve: 2018.03.04.
- Krätke Stefan – Borst Renate (2007): EU Eastern Enlargement and the Configuration of German-Polish Inter-firm Linkages. *Journal of Economic and Social Geography*, 98:5. 621–640.
- Krätke Stefan (1999): Regional Integration or Fragmentation? The German-Polish Border Region in a New Europe. *Regional Studies*, 33:7. 631-641.
- Kuznetsova Natalia Viktorovna (2009): Socio-economic problems of the Far East, Information analytical network edition of the Far East Consulting Center, August, 2009, <http://dkcenter.ru/analitics/detail.php?id=132> Letöltve: 2017.12.11.
- Lundén Thomas (1973): Interaction Across an "Open" International Boundary: Norway-Sweden. Strassoldo Raimondo (ed.): *Confini e Regioni. Proceedings of the Conference: "Problems and Perspectives of Border Regions"*. Institute of International Sociology: Gorizia, 147-161.

- Nelles Jen – Walther Olivier (2011): Changing European borders: from separation to interface? An introduction. *Articulo - Journal of Urban Research [Online]* 6. <http://journals.openedition.org/articulo/1658> Letöltve: 2018.08.19.
- Nijkamp Peter – Rietveld Piet – Salomon Ilan (1990): Barriers in Spatial Interactions and Communication. A Conceptual Exploratio. *Annals of Regional Science*, 24:4. 237–252.
- Pogátsa Zoltán (2014): *A magyar-osztrák határtérség munkaerő-piaci folyamatainak alakulása az elmúlt 10 évben. Az osztrák-magyar határtérség EU-csatlakozás óta eltelt tíz évének munkaerő-piaci folyamatai, annak gazdasági és társadalmi háttér-folyamatai, illetve ajánlások a jövőre nézve.* Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, Sopron. 134. <http://expak-at.hu/expak/img/uploads/expak4342.pdf> Letöltve: 2018. 07.17.
- Sohn Christophe (2014): Modelling cross-border integration: the role of borders as a resource. *Geopolitics*, 19:3. 587-608.
- Studzińska Dominika – Domaniewski Stanisław (2016): The Border as a Resource for the Development of Borderland: A Comparative Analysis of Two Polish Urban Centres at the External Border of the European Union. *Quaestiones Geographicae*. 35:4. 145-155. http://geoinfo.amu.edu.pl/qg/archives/2016/QG354_145-155.pdf Letöltve: 2018.08.09.
- Tóth József (2004): Kell nekünk régió? *Iskolakultúra*, 11. 48-68.
- Uszkai Andrea (2013): A gazdasági integráció szintjei a centropé térségben. Rechnitzer János – Somlyódy Edit – Kovács Gábor (szerk.): *A hely szelleme - a területi fejlesztések lokális dimenziói: A Fiatal Regionalisták VIII. Konferenciáján elhangzott előadások*. 677. Konferencia helye, ideje: Győr, Magyarország, 2013.06.19-2013.06.22. Győr: Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, 620-633.
- Uszkai Andrea (2014a): Az integráció fogalmi rendszere, különös tekintettel a regionális gazdasági integrációra. Csiszár Imre - Kőmíves Péter Miklós (szerk.): *Tavaszi Szél 2014/Spring Wind 2014 I. kötet: Közgazdaságtudomány*. 614. Konferencia helye, ideje: Debrecen, Magyarország, 2014.03.21-2014.03.23. Debrecen: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 513-522.
- Uszkai Andrea (2014b): A regionális gazdasági integráció mérhetősége, különös tekintettel a közép-európai térségre. Karlovitz János Tibor (szerk.): *Kulturális és társadalmi sokszínűség a változó gazdasági környezetben: 2. IRI Társadalomtudományi Konferencia*. 332. Konferencia helye, ideje: Nové Zámky, Szlovákia, 2014.04.25-2014.04.26. Komárno: International Research Institute, 44-51.
- Uszkai Andrea (2015a): Social and economic relationships in the history of the Central-European region. Sobczynski Marek - Rykata Andrzej (ed.): *Geographical- political aspects of the transborder conservation of natural and cultural heritage: Borderlands and contemporary changes of the politics in border regions*. Lodz; Opole: University of Lodz, Silesian Institute in Opole, Region and regionalism; 12:1. 19-40.
- Uszkai Andrea (2015b): Európai országkép kutatások a mentális térképezés módszerével. Karlovitz János Tibor (szerk.): *Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban*. 394 p. Konferencia helye, ideje: Párkány, Szlovákia, 2015.04.26-2015.04.27. International Research Institute, Komárno. 95-101.
- Uszkai Andrea (2015c): Fizikai és mentális határok a társadalmi térben, a mentális térképezés elméleti háttere és gyakorlati kutatásai. Hardi Tamás (szerk.): *Terek és tér-képzetek: Elképzelt és formalizált terek, régiók a Kárpát-medencében, Közép-Európában*. 411 p. Fórum Kisebbségkutató Intézet; MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, Somorja, Győr. 155-164. (NOSTRA TEMPORA; 23.)
- Uszkai Andrea (2015d): Spatial Integration and Identity: Cases of Border Regions. *Journal of Global Academic Institute Education and Social Sciences*, 1:2. 1-13.
- Van Houtum Henk (1998): *The Development of Cross-Border Economic Relations. A theoretical and empirical study of the influence of the state border on the development of cross-border economic relations between firms in border regions of the Netherlands and Belgium*. Tilburg University, ThelaThesis Publishers, Amsterdam. 300.

A szerző publikációi a dolgozat témájában

- Uszkai Andrea (2018): Határon átnyúló területi integrációs folyamatok elemzése strukturális szempontból egy kelet-közép-európai térségben. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 28:227. 21-36.
- Hardi Tamás – Uszkai Andrea (2017): Theoretical models of cross-border integration. *Socialni Studia*, 14:1. 9-30.
- Uszkai Andrea (2017): Történeti keretek – Ausztria, föderatív állam. Jankó Ferenc – Fábián Attila – Hardi Tamás (szerk.): *Burgenland*. 551. Nemzetstratégiai Kutatóintézet, Budapest. 29-48. (A Kárpát-medence régiói; 14.)
- Patay Tünde – Uszkai Andrea (2017): Főbb demográfiai folyamatok, társadalmi jellemzők Burgenlandban, országos összevetésben. Jankó Ferenc – Fábián Attila – Hardi Tamás (szerk.): *Burgenland*. 551. Nemzetstratégiai Kutatóintézet, Budapest. 195-213. (A Kárpát-medence régiói; 14.)
- Uszkai Andrea (2016): Evaluation of Vienna's world economic position based on global and world city rankings. *Deturope: Central European Journal of Tourism and Regional Development*, 8:3. 71-87.
- Uszkai Andrea (2016): Helyi kormányzás az Osztrák–Magyar Monarchiában (1867–1918). Duray Miklós – Kulcsár László – Szász Jenő (szerk.): *Együtműködési lehetőségek a Kárpátok térségében*. 169. Nemzetstratégiai Kutatóintézet; Nyugat-magyarországi Egyetem, Budapest, Sopron. 132-143. (Kárpát-haza napló; 7.)
- Uszkai Andrea (2015): Social and economic relationships in the history of the Central-European region. Sobczynski Marek – Rykata A (ed.): *Geographical- political aspects of the transborder conservation of natural and cultural heritage: Borderlands and contemporary changes of the politics in border regions*. University of Lodz; Silesian Institute in Opole, Lodz; Opole. 19-40. (Region and regionalism, 12:1.)
- Uszkai Andrea (2015): Európai országnép kutatások a mentális térképezés módszerével. Karlovitz János Tibor (szerk.): *Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban*. 394. Konferencia helye, ideje: Párkány, Szlovákia, 2015.04.26-2015.04.27. International Research Institute, Komárno. 95-101.
- Uszkai Andrea (2015): Fizikai és mentális határok a társadalmi térben, a mentális térképezés elméleti háttere és gyakorlati kutatásai. Hardi Tamás (szerk.): *Terek és tér-képzetek: Elképzelt és formalizált terek, régiók a Kárpát-medencében, Közép-Európában*. 411. Fórum Kisebbségkutató Intézet; MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, Somorja, Győr. 155-164. (NOSTRA TEMPORA; 23.)
- Uszkai Andrea (2015): Ausztria közigazgatási térfelosztásának történeti átalakulása, napjaink térszemlélete a földrajzoktatásban és annak lenyomatai az egyetemi hallgatók mentális térképein. Hardi Tamás (szerk.): *Terek és tér-képzetek: Elképzelt és formalizált terek, régiók a Kárpát-medencében, Közép-Európában*. 411. Somorja; Győr: Fórum Kisebbségkutató Intézet; MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, Somorja, Győr. 343-388. (NOSTRA TEMPORA; 23.)
- Uszkai Andrea (2015): Spatial Integration and Identity: Cases of Border Regions. *Journal of Global Academic Institute Education and Social Sciences*, 1:2. 1-13. Prága, Csehország: 2015.09.06 - 2015.09.09.
- Uszkai Andrea (2015): Spatial Integration and Identity: Cases of Border Regions. Global Academic Institute (szerk.): *Prague International Academic Conference: GAI International Academic Conferences Proceedings*. 386. Konferencia helye, ideje: Prága, Csehország, 2015.09.06-2015.09.09. New York: Global Academic Institute, 24-36.
- Uszkai Andrea (2015): Measurement Levels of the Spatial Integration – Suggestions for a Central-European Factor Group. *Deturope: Central European Journal of Tourism and Regional Development*, 7:2. 65-80.
- Uszkai Andrea (2015): A pozsonyi és a nagyszombati régiók népességváltozása és nemzetiségi összetételének vizsgálata (1991-2011): Hauck Zsuzsanna – Keresztes Éva Réka – Poreisz Veronika – Tóbi István (szerk.): *Közgazdász Kutatók és Doktoranduszok II. Téli Konferenciája*.

404. Konferencia helye, ideje: Győr, Magyarország, 2015.01.30-2015.01.31. Győr: Doktoranduszok Országos Szövetsége, Közgazdaságtudományi Osztály, 388-396.
- Csizmadia Zoltán – Uszkai Andrea (2014): Az európai várostérségek és a járműipar régiók fejlettsége. *Területi Statisztika*, 54:6. 574-587.
- Hardi Tamás – Baráth Gabriella – Csizmadia Zoltán – Uszkai Andrea (2014): A városnövekedés területi eltérései Európában, különös tekintettel a járműipari városokra. *Tér és Társadalom*, 28:2. 45-66.
- Uszkai Andrea – Dános Zsolt (2014): Cross-border relationships of Central-European higher education institutions. 54th Congress of the European Regional Science Association: *Regional Development and Globalisation: Best Practices*. Konferencia helye, ideje: Saint Petersburg, Oroszország, 2014.08.26-2014.08.29.
- Uszkai Andrea – Jóna László (2014): The automotive industry regional development challenges in Central and Eastern Europe. Rotschedl Jiri – Čermáková Klara (ed.): *Proceedings of the 13th International Academic Conference*. Konferencia helye, ideje: Antibes, Franciaország, 2014.09.15-2014.09.18. Prague: International Institute of Social and Economic Sciences (IISES), 628-645.
- Uszkai Andrea (2014): Helyzetkép az Európai Unió járműipari városairól. In: Hardi T, Somlyódy Péter (szerk.): *Városfejlesztési trendek és állami szerepek*. 231. Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr. 66-82. (A Győri Járműipari Körzet, mint a térségfejlesztés új iránya és eszköze c. kutatás monográfiái; 2.)
- Uszkai Andrea (2014): Az integráció fogalmi rendszere, különös tekintettel a regionális gazdasági integrációra. Csiszár Imre – Kőmíves Péter Miklós (szerk.): *Tavaszi Szél 2014/Spring Wind 2014 I. kötet: Közgazdaságtudomány*. 614. Konferencia helye, ideje: Debrecen, Magyarország, 2014.03.21-2014.03.23. Doktoranduszok Országos Szövetsége, Debrecen. 513-522.
- Uszkai Andrea (2014): Helyi kormányzás az Osztrák-Magyar-Monarchiában (1867-1918). Székely Csaba (szerk.): *Makrogazdasági döntések – hálózati szinergiák = MACROECONOMIC DECISIONS – NETWORK SYNERGIES*: Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából = International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival. Konferencia helye, ideje: Sopron, Magyarország, 2014.11.12 (Nyugat-Magyarországi Egyetem) Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron. 39-51.
- Uszkai Andrea (2014): A regionális gazdasági integráció mérhetősége, különös tekintettel a közép-európai térségre. Karlovitz János Tibor (szerk.): *Kulturális és társadalmi sokszínűség a változó gazdasági környezetben: 2. IRI Társadalomtudományi Konferencia*. 332. Konferencia helye, ideje: Nové Zámky, Szlovákia, 2014.04.25-2014.04.26. International Research Institute, Komarno. 44-51.
- Uszkai Andrea (2013): A gazdasági integráció szintjei a centropé térségben. Rechnitzer János – Somlyódy Péter – Kovács Gábor (szerk.): *A hely szelleme - a területi fejlesztések lokális dimenziói: A Fiatal Regionalisták VIII. Konferenciáján elhangzott előadások*. 677. Konferencia helye, ideje: Győr, Magyarország, 2013.06.19-2013.06.22. Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr. 620-633.

A szerző konferencia előadásai a dolgozat témájában

- Uszkai Andrea (2017): Területi egyenlőtlenségek és térszerkezeti jellemzők szerepe egy határon átnyúló integrált tér kialakulásában. Fiatal Regionalisták X. Konferenciája Győr, 2017. június 16.
- Uszkai Andrea (2017): Határon átnyúló területi integrációs folyamatok egy kelet-közép-európai térségben. Fejlesztés és Közigazgatás c. tudományos konferencia, Bük, 2017. december 8.
- Uszkai Andrea (2016): Mental borders and spatial integration in the Austrian-Slovakian-Hungarian border region. 24th NISPAcee Annual Conference, PhD Pre-Conference Seminar. May 18-21, 2016. Zagreb, Croatia
- Uszkai Andrea (2016): Mentális határok és területi integráció az osztrák-szlovák-magyar hármas határtérségben. Kautz Konferencia 2016. Széchenyi István Egyetem, Győr. 2016. június 15.

- Uszkai Andrea (2016): A határon átnyúló területi integráció vizsgálata multidiszciplináris megközelítésben és értelmezési lehetőségei a kelet-közép-európai térségre. Abszolutórium II. Konferencia. Széchenyi István Egyetem Regionális-és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr. 2016. június 18.
- Uszkai Andrea (2016): A Centrope helye az európai térben. A Magyar Regionális Tudományi Társaság XIV. Köz-és Vándorgyűlése. Partiumi Keresztény Egyetem, Románia, Nagyvárad. 2016. szeptember 15-16.
- Uszkai Andrea (2015): A pozsonyi és nagyszombati régiók népességváltozása és nemzetiségi összetételének vizsgálata (1991-2011); Közgazdász Kutatók és Doktoranduszok II. Téli Konferenciája; Győr, Széchenyi István Egyetem; 2015. január 30-31.; Doktoranduszok Országos Szövetségének Közgazdaságtudományi Osztálya.
- Uszkai Andrea (2015): Európai országek kutatások a mentális térképezés módszerével; III. IRI Társadalomtudományi Konferencia; Stúrovo (Szlovákia); 2015. április 26-27; International Research Institute (IRI).
- Uszkai Andrea (2015): Területi interakciók a társadalmi térben; Fiatal Regionalisták IX. Konferenciája -„Távol és közel, az elmúlt 25 év területi folyamatai, szerkezetei, intézményei, ahogy az új generáció látja”; Győr, Széchenyi István Egyetem; 2015. június 19-20.; Magyar Regionális Tudományi Társaság, MTA KRTK RKI NYUTO, Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola.
- Uszkai Andrea (2015): Spatial integration and identity: cases of border regions; Prague International Academic Conference; Csehország, Prága; 2015. szept. 6-9.; Global Academic Institute.
- Uszkai Andrea (2015): Bécs: globális vagy világváros? Magyar Regionális Tudományi Társaság XIII. Vándorgyűlése; Eger, Eszterházy Károly Főiskola; 2015. nov. 19-20; Magyar Regionális Tudományi Társaság.
- Uszkai Andrea (2014): Az integráció fogalmi rendszere, különös tekintettel a regionális gazdasági integrációra. Tavasz Szél Konferencia 2014. Debreceni Egyetem, Debrecen; 2014. március 21-23; Doktoranduszok Országos Szövetsége.
- Uszkai Andrea (2014): A regionális gazdasági integráció mérhetősége, különös tekintettel a közép-európai térségre; II. Társadalomtudományi Konferencia; Érsekújvár, Szlovákia; 2014. április 25-26; International Research Institute.
- Uszkai Andrea (2014): Social and economic relationships in the history of the Central-European region; The 14th 'Lodz' International Political Geography Conference and IGU CPG Workshop; Łopuszna (Poland); August 15–17, 2014; University of Lodz.
- Uszkai Andrea – Dános Zsolt (2014): Cross-border relationships of Central-European higher education institutions; The 54th ERSA Congress; Saint Petersburg (Russia); August 26-29, 2014; ERSA.
- Uszkai Andrea – Jóna László (2014): The automotive industry regional development challenges in Central and Eastern Europe; 13th International Academic Conference; Antibes, (France); September 15-18, 2014; International Institute of Social and Economic Sciences.
- Uszkai Andrea (2014): Helyi kormányzás az Osztrák-Magyar-Monarchiában (1867-1918); MAKROGAZDASÁGI DÖNTÉSEK – HÁLÓZATI SZINERGIÁK Nemzetközi Tudományos Konferencia, 2014. november 12. Sopron, Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kara, 2014. november 12.
- Uszkai Andrea (2014): Hogyan mérhető a regionális gazdasági integráció a határon átnyúló várostérségekben? – Javaslatok egy közép-európai mérési módszertanra; A Magyar Regionális Tudományi Társaság XII. Vándorgyűlése; Pannon Egyetem, Veszprém; 2014. november 27–28.; Magyar Regionális Tudományi Társaság.

Leader: Prof. Dr. Rechnitzer János university professor

Uszkai Andrea

Economist

Integration processes of border areas
through an example of a Central European region

Theses of Doctoral Dissertation

Supervisor: Dr. Hardi Tamás PhD
associate professor
Széchenyi István University, Győr

Győr

2018

Content

The Aim and Research Questions of the Dissertation..... 25

Research Methodology..... 26

Results of the Research, Summary of New Scientific Findings..... 29

Recommendations for Future Research Directions 39

References of the Thesis Book..... 40

The Author’s Publications in the Topic of the Dissertation 41

Conference Presentations in the Topic of the Dissertation..... 43

The Aim and Research Questions of the Dissertation

In the last decades, cross-border spaces have been given great emphasis on international research, conferences and professional discourses. Due to the changes of border functions, the role of the nation state and the spatial effects of cross-border functional urban spaces, moreover the objective system of the European Union's cohesion policy, the formation of border regions will be likely a central topic of the disciplines of regional science. The process discussed in the dissertation is the integration of border areas, which are defined by border research as a phenomenon along national boundaries and relates to cross-border relations between different territorial actors (Sohn 2014). It refers to the interconnection and unification of the border areas. In my opinion, due to the complexity of the process, a more complex definition is needed, and I made an attempt to create it in my dissertation.

The main purpose of my PhD research is *to define the process of integration of the European border regions complex and to summarize its support factors into a model.*

For this main purpose, five sub-goals were formulated (see Table 1). The main question of research is related to main and sub-goals: *Which factors support the process of integration of European border areas?* The following research questions were formulated to this main question:

K1: How does the boundary type influence the process of integration of border areas?

K2: How is it possible to explain the factors influencing integration process of border areas by means of theoretical models?

K3: How do the following factors influence the formation of integrated cross-border units in the examined Central European region?

- *K3/1: the spatial structures;*
- *K3/2: the regional differences;*
- *K3/3: the cross-border transport accessibility;*
- *K3/4: the cross-border interactions;*
- *K3/5: the networking of the actors near the border*
- *K3/6: the foreign language competence and identity of people living in the border area*

The links between the research goals, the questions and the applied scientific methods, moreover the structure of the dissertation are summarized in Table 1.

Table 1: Overview of objective, research questions, applied methods and structure

Main purpose: to define the process of integration of the European border areas complex and to summarize its support factors into a model.		Main question: Which factors support the process of integration of European border areas?	Methodology	Chapter
Sub-goals (briefly)	Content of sub-goals	Research questions		
Objective, research questions, structure and methodology				1.
1. Creation of definition	To create an own complex definition for the phenomenon of the cross-border spatial integration		literature review, expert interviews	2.
2. Thinking about the types of borders from the perspective of the integration process	To highlight the significance of border types in the integration process of border areas	<i>K1: How does the boundary type influence the process of integration of border areas?</i>		
3. Creation of model	To organize factors supporting the integration process of European border areas	<i>K2: How is it possible to explain the factors influencing integration process of border areas by means of theoretical models?</i>		3.
4. Systematization according to territorial levels	Define the interpretation possibilities of cross-border integration according to territorial levels			
5. Testing	Test the factors included in my theoretical model through an example of a chosen area	<i>K3: How do the following factors influence the formation of integrated cross-border units in the examined Central European</i> <i>K3/1: the spatial structures;</i> <i>K3/2: the regional differences;</i> <i>K3/3: the cross-border transport accessibility;</i> <i>K3/4: the cross-border interactions;</i> <i>K3/5: the networking of the actors near the border</i> <i>K3/6: the foreign language competence and identity of people living in the border area?</i>	literature review, expert interviews, statistical data collection, re-analysis and evaluation of research results	4.
Conclusions, summary of own research findings, identification of future research directions				5.

Own compilation 2018

Research Methodology

The scientific research methods used in the dissertation are multifaceted. During my research, I reviewed the domestic and international theoretical and empirical results related to border and city research. In addition to an overview of the theoretical literature, five people (named: PhD. dissertation) answered my questions in-depth interviews. Furthermore, research also builds on databases such as Eurostat, Centroe Map/Centroe Statistics and the Hungarian Central Statistical Office. Empirical work also relies on the results of research⁴ carried out during the relevant period. The theoretical findings of the integration processes of the border areas were tested in the example of the area covered by the Centroe cooperation project, formed by the Austrian provinces of Vienna, Lower Austria and Burgenland, the South Moravia in Czech Republic, the Slovakian districts of Bratislava and Trnava, Győr-Moson-Sopron and Vas county in Hungary, and the cities of Eisenstadt, St. Pölten, Brno, Bratislava and Trnava since 2003 (*Figure 1*)⁵. The dissertation takes place from 1989 on, but especially from the beginning of 2000 to the present day.

Regarding the thematic focus of the research, based on the preliminary literature review, I found the category system of Durand (2015) the most complex, which defined the motives of cross-border spatial integration along four different dimensions, distinguishing a structural, institutional, functional and ideational (human) dimension.

According to its categorization,

- *The structural dimension* examines integration based on the characteristics of cross-border spaces, which is a comparative analysis between territorial units. He is seeking answers to whether or not the territorial differences have decreased or increased.
- *The functional dimension* is based on cross-border movements, including economic interaction and social interaction.
- *The institutional dimension* is based on a variety of forms of co-operation, focusing on the network of actors involved in cross-border co-operation.
- *The ideational (human) dimension* involves the more subjective elements of the integration process (the values and identities of the people in the border region).

---

⁴ - „Examination of the political-geographical spatial-structures in the Carpathian Basin (changes of systems, possibilities of cooperations, absurdities on the turn of 20–21st centuries)” 2012-2015 (funding source: OTKA, ID: K 104801, Principal investigator: Dr. HARDI, Tamás);

- „Change and Continuity in Hungarian Spatial Imaginaries: Nationality, Territoriality, Development and the Politics of Borders” 2015-2018 (funding source: NKFI, ID: 114468 NN, Principal investigator: Dr. HAJDÚ, Zoltán)

⁵ In addition, the Czech region of Vysočina has observer status.

Figure 1: Centrope partner regions and cities

Edited by Hardi (2013)

Since the four dimensions of cross-border spatial integration identified by Durand (2015) is well observed in the theoretical and empirical research of the integration of border regions, so the dissertation focuses on this category system. At the same time, the dissertation tries to rethink this model and supplement its content. The following table summarizes the new elements I have added to the Durand (2015) category system in order to build the supporting factors of the cross-border spatial integration into my own model. The spatial extent of the empirical research can be seen also in Table 2.

Table 2: Dimensions of cross-border spatial integration identified by Durand (2015), its supplement and the spatial extent of the empirical research

Dimensions	Actions	Explanation of Durand's dimensions (2015)	Modified and supplemented content of the dimensions in the dissertation	Spatial extent of the empirical research
Structural	Structuring	Spatial and social composition, dynamics of convergence or divergence of spatial development of territories	Spatial structures, social-economic processes	Centroepe
Functional	Exchange	Cross-border economic flows, individual and collective spatial and social practices, communication networks	Transport infrastructure affecting cross-border interactions; the intensity of cross-border movements	Transport infrastructure: Centroepe; Interactions: AT-HU, SK-HU border area
Institutional	Organisation	Networking of actors (political, economic, civil society, cultural milieu) and setting up of cross-border collaborations; willingness of actors to cooperate and define strategies and common projects; cross-border planning and policies	Institutionalized contacts, cross-border formalized co-operation, networking; organization of cross-border (public) services	AT-HU, SK-HU border area
Ideational (Human)	Representation	Sharing of same cultural, social and political references; adjustments of identities and sense of belonging to cross-border living area; perceptions of actors/people	language skills, personal relationships, attitudes, mental borders	AT-HU, SK-HU border area; AT-HU-SK triborder region

Own compilation 2018 based on Durand (2015)

Results of the Research, Summary of New Scientific Findings

First of all, the dissertation has reviewed the history of the integration process of the border regions. Chapter 2 has summarized the most important events promoting the process, the motivations and roots of the institutionalization of the border relations. It has pointed to the stages of organic development in decades of Western Europe and a special, delayed institutionalization of Central and Eastern Europe. It has highlighted the characteristics and role of different organizational forms (Euroregion, EGTC, ETT) in the integration process. After a brief historical review of the phenomenon, we have also seen that the anthropological

vision has gained ground in the researches of recent decades, while early studies focused more on the territorial scope and structure of nation states.

I have also found that research on the prospects for the integration processes of the border regions is very wide. Krätke (1999) proposed two scenarios for the development of highly diverse territorial units, the "high road" and the "low road" direction. The "high road" spatial development orientation focuses on the development of the surrounding regions, based on innovation and intensive and committed cooperation. This direction encourages territorial policy to establish stable and supportive institutions that effectively facilitate cooperation in the regional economy (Krätke 1999; Krätke – Borst 2007). By contrast, "low road" is still a dominant point of view, and is mainly characterized by the Eastern European borders. It focuses on traditional deployment factors (eg. labour, capital, infrastructure, etc.) (Hall 2007, Hall 2008), price competition, employment standards and wage differences. Usually, one side of the border enjoys the benefits of wage differences between the two adjacent areas (Krätke 1999). It has also been proved that the relationships between adjacent territorial units with these different socio-economic characteristics, capabilities and development opportunities may be strongly asymmetric (Kuznetsova 2009).

Chapter 2 also attempted to find the answer to the following research question:

K1: How does the boundary type influence the process of integration of border areas?

To answer this question I have assumed that the nature and type of the border determines the integration process of cross-border regions and the evaluation as well.

I have summarized the most important characteristics of certain types of boundaries (physical and mental boundaries, phantoms, open and closed boundaries, natural and artificial boundaries) according to the fact whether the border is a barrier (eg. Nijkamp et al 1990; Tóth 2004), or a resource (eg. Nelles – Walther 2011; Sohn 2014; Studzińska – Domaniewski 2016).

Thus, the concept and the forms of the border can be categorized and interpreted in several ways, and this also can influence the integration process of the border regions.

In chapter 3 (theoretical), I formulated the following research question:

K2: How is it possible to explain the factors influencing integration process of border areas by means of theoretical models?

In Chapter 3, I reviewed the structural, functional, institutional, and human dimension models and then complex (multi-dimensional) models. Based on the reviewed theoretical models, measurement tests and previous research results, I define the following definition of the phenomenon of cross-border territorial integration:

Cross-border territorial integration is a process that takes place between border areas separated by state borders with the result that an integrated border region is created. The process is influenced at government level by the political decision-making mechanisms in relation to nation-state borders and neighboring states, diplomatic ties, and socio-economic disparities between the nation-states.

At regional and local level, the favourable spatial structures, the differences in economic structures of border areas and in incomes, the developed and continuously improving cross-border transport accessibility, the cross-border spread of the activity of different service providers, the active formal and informal interconnections, the cross-border interactions, furthermore the vision and need to create a common living space with people living on the other side of the border.

Taking into consideration Durand' dimensions (2015), I make the following statements and additions:

In a structural approach, I can conclude that the spatial structure of a region can be particular importance in the development of a cross-border integrated space. Relationships between integration areas are based on significant differences between territorial units (Uszkai 2013; 2014a; 2014b).

In a functional approach, cross-border integration can be seen as a process of development of economic and social interactions. Openness of boundaries and infrastructure interconnection are keys to the interaction (and thus the development of an integrated space). However, Balogh (2016) and Balogh – Pete (2017) point out that most border regions do not "connect" despite the interactions, cross-border interactions, so interaction is a necessary but not sufficient condition for the development of an integrated border region.

On the basis of the examination of the *institutional dimension* of cross-border integration, I conclude that, if the border (legal, regulatory) is open, there are institutionalized cross-border co-operations, and as a result services, the creation of a cross-border integrated space have more chance than with lacking of these factors.

As far as *the human dimension* of cross-border integration is concerned, the development of the integrated border region is influenced by the mental (van Houtum 1998; Hardi 2004) and phantom borders as well. There are relatively rare theoretical models in the literature that explain cross-border territorial interactions from the point of view of mental borders (van Houtum 1998; Lundén 1973).

If there are not mental borders between the populations of two sides, there is a good chance that the two regions, separated by a physical border, will move towards integration. The human dimension of cross-border integration can include, in addition to examining mental borders, research on the identity of people living in border regions.

In addition to the above dimensions, we can find some theoretical models (eg. De Boe-Hanquet (1999), Brunet-Jailly (2005, 645), Öresund integration index and Durand (2015) models that explain the cross-border spatial integration complex; with the combination of the elements of several dimensions.

The factors supporting the development of cross-border integrated space were also categorized in my own model (Figure 2). Taking into account Durand (2015) dimensions, I have identified those *supporting basic conditions*, which can have a positive effect on the *integration sub-processes*, thus they may help the separated areas to become a common, integrated space. I have modified the content of the elements of the dimensions of Durand (2015) at several points. Favourable spatial structures (eg. big cities near the border) and well-established transport infrastructure appear as new elements in the model.

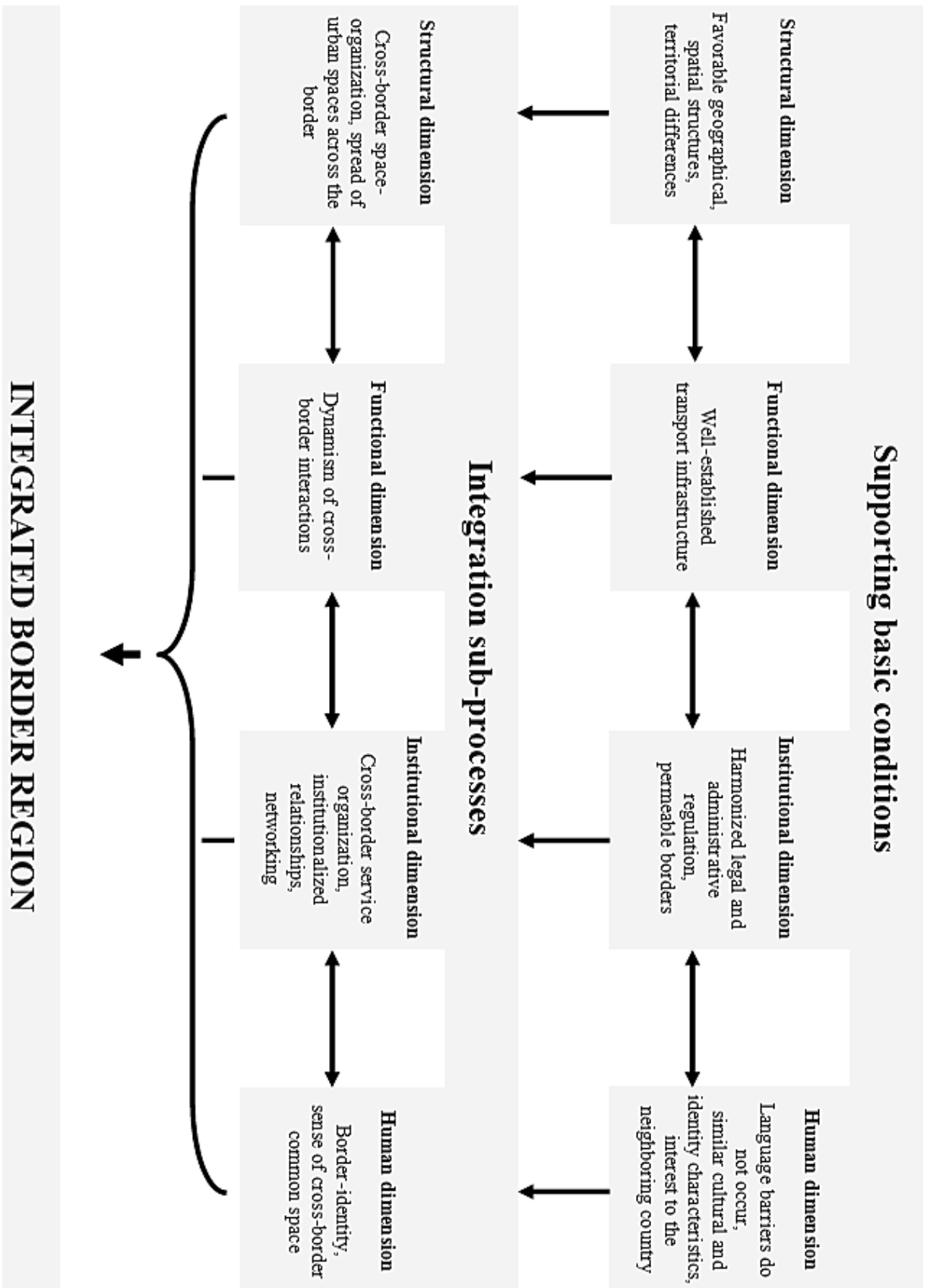
Instead of the term "socio-economic indicators" I use "territorial differences", referring to the fact that differences between the two sides of the border typically promote cross-border interactions.

However, cross-border development of transport infrastructure can only be successful if it is implemented jointly by both sides. If there are less legal barriers between the two sides of the border, institutionalized cross-border contacts, service organization and networking can be more effectively implemented. Nevertheless, the people in the border area cannot be left out of the process. Its supportive attitude and its interest to the neighboring country are also indispensable. Its identity may change during the process of integration; the sense of a cross-border common living space can have a developing effect, which can support co-operation, networking, cross-border interactions, and even the spread of urban spaces across the border. We can see that – in addition to the supporting basic conditions – the components of the integration sub-processes can mutually be able to interact with each other. If the supporting basic conditions support each other and the integration sub-processes, the integrated border region may be created.

It is also my own research result that I explain the interpretation of spatial integration from several territorial levels (global, national, regional/local) with examples (Table 3).

Figure 2: Birth of an integrated border region - own model

Own compilation 2018

Table 3: Interpretation possibilities of spatial integration dimensions, examples according to territorial levels

	Global	National	Regional/local
Structural dimension	Agglomeration of global and world city spread across borders (eg. Vienna, Berlin), the physical accessibility, the spread effect of nodes of global networks and their space-producing power can be key factors	The integration process is determined by the differences in the spatial structure of the states, their accessibility and socio-economic indicators.	The space-forming role of regional centres in border region, the spatial structures formed by the cross-border suburbanization processes, transforming settlement network along the border (eg. settlements of “Szigetköz” formed by the suburbanization process of Bratislava).
Institutional dimension	Great-regional cooperation, international organizations (eg. EU institutions and legal systems)	Interstate agreements, organizations (eg. Visegrad Cooperation), institutions (eg. universities) in another country.	Regional network cooperation, cross-border cooperation programmes, projects, cross-border agglomeration area of institutions (eg. universities).
Functional dimension	International migration, global business relationships.	Labour market commuting and migration due to wage differences between states, foreign direct investment generated by a diversified business environment.	Regional business clusters, networks, labour market, study or other type of movements generated by the attractive regional centres, cross-border land use of borderland society, moving across the border.
Human dimension	Global ethnic, religious, ethnic and linguistic differences, diversity of identity	Compared to neighboring countries, different ethnic, religious, nationality, identity characteristics, mother tongue and spoken language diversity	Ethnic, religious, and identity characteristics of the border region that may be different from the characteristics of the majority society in the given country (eg. a large proportion of Hungarians living in districts of South Slovakia). The attitude of people living along the border to those living on the other side of the border, border identity, language features, as factors affecting integration.

Own compilation 2018

The main aim of the empirical research of the dissertation was to test the theoretical statements - primarily the elements of the own theoretical explanatory model - through an example of a chosen area. In this case it was Centrope and its smaller territorial units (Austrian-Hungarian, Slovakian-Hungarian border region, Austrian-Slovakian-Hungarian

triple border region). The empirical study was related to the research question K3, which consisted of several parts:

K3: How do the following factors influence the formation of integrated cross-border units in the examined Central European region?

- *K3/1: the spatial structures;*
- *K3/2: the regional differences;*
- *K3/3: the cross-border transport accessibility;*
- *K3/4: the cross-border interactions;*
- *K3/5: the networking of the actors near the border*
- *K3/6: the foreign language competence and identity of people living in the border area*

K3/1: Role of spatial structures

The analysis of the development documents of the Centrope member states and regions has highlighted that only the Czech Republic does not place itself in the European space among the four Centrope member states. Austria, Hungary and Slovakia position themselves. The Centrope cooperation has a different emphasis in Centrope's national and regional/provincial/county development documents, in some cases it is completely missing (eg. Vas County), in other cases it has a key role (eg. Vienna, Lower Austria, Győr-Moson-Sopron County). The significance of state borders is also different in the case of several Centrope members. We can see sharp boundaries in the Czech Republic's documents, but they are completely absent in the documents of Austria (and its provinces). Furthermore, we can conclude that the area at the intersection of the geographical axes has a good chance of integration, which can be supported by agglomeration effects in Bratislava in the future.

K3/2: Role of regional differences

Investigating the regional differences between Centrope's member regions was first demographic and then economic. The dynamic growth of Centrope as a whole reflects a prosperous region, but the size of population varies considerably from one region to another. In addition to the continuous loss of population in Vas County, the core area of Bratislava, Győr, Brno, St. Pölten stagnate, but their agglomerations are growing continuously.

Such an urban sprawl (for example, in the case of Bratislava, on a cross-border basis) can also support intra-regional integration.

As far as the economic performance of the member regions is concerned, from the beginning of the 2000s we can experience the convergence process of Vienna and Bratislava. While the Czech and Hungarian sides stagnate at a low level, the economic performance of the Slovak side is amazingly high at the expense of Austrian values. If Bratislava's dynamic economic development continues in the future, it is not expected that cross-border suburbanization processes will stop. The spread of the Slovak capital can reach new territories in Hungary and Austria, which can support the integration processes.

K3/3: Role of the cross-border transport accessibility

Cross-border transport accessibility is also a key issue in the Centrope area due to cross-border interactions. In my dissertation, I summarized the changes between the towns of Centrope between 1990 and 2017 in the field of rail transport. Overall, we could see that the number of direct trains and the travel time improved from Vienna to Brno, Bratislava and Győr and back. Although the number of trains did not change, the travel time between Bratislava and Brno decreased. Between Sopron and Vienna, the number of direct trains and the travel time also increased. There is a negative tendency in the case of Sopron-Eisenstadt and Győr-Bratislava, while the latter has improved since December 2017 due to the restart of the Rajka-Bratislava railway line.

K3/4: Role of cross-border interactions

The dissertation reviewed the dynamics and main drivers of cross-border interactions from the regime change until today in the Austrian-Hungarian, Slovak-Hungarian border region and in the Austrian-Slovak-Hungarian triple border region. As far as the Austro-Hungarian relationship, the phenomenon of commuting was a necessity and everyday phenomenon of a traditionally coherent economic space and it will be in the future as well. The free labour flow and the removal of legal obstacles all contribute to the creation of an integrated region (Pogátsa 2014). The dynamic of Slovak-Hungarian cross-border commuting was clearly broken by the economic crisis (Hárs 2010). After the crisis, the rise of the former migration did not start, but its decline continued. This was mainly due to the introduction of the euro in Slovakia, the rise in Slovak wages and the prospect of the Bratislava region as well as the industrialization in “Csallóköz” that could absorb the labour force. However, the other direction of cross-border movements promoted by the cross-border suburbanization of Bratislava can support the cross-border integration process, connecting the rural areas of Győr-Moson-Sopron and Burgenland.

K3/5: Role of the networking of the actors near the border

As for institutionalized cooperation, we saw that the establishment of cross-border relations between Austria and Hungary was promoted by an organic development, but Slovak-Hungarian relations were primarily institutionalized by a series of Euroregions and EGTCs. However, this latter type of organization may be beneficial for cross-border service provision.

As an excellent initiative of cross-border service organization in the Austrian-Hungarian border, I highlighted the project related to improving of drink water supply. I referred to the plan of the cross-border hypothetical agglomeration space of the county hospital in Győr and the public service challenges generated by the suburbanization process in Bratislava.

Overall, I have found that both the institutionalized cooperation and the cross-border service organization initiatives can help to integrate the examined border areas.

If the population or some organizations use certain services on the other side of the border, it can also change the thinking about borders and help break down the mental borders as well. The same can be true for the growing formal connections that can also support the understanding of the mentality of people across the border and the acceptance of differences.

K3/6: Role the foreign language competence and identity of people living in the border area

I first approached the human dimension of the integration of the border regions in the context of the Austrian-Hungarian and the Slovakian-Hungarian borders by summarizing the results of earlier researches, and then I relied on the database of a research in which I could actively participate⁶; I have drawn attention to new research results by re-analysing of the database.

All in all, it can be said that the foreign language competences of a person living in a border region and the acceptance of differences in identity can be key factors in the integration process of the examined border regions. I have also examined the human dimension of the integration process of the border regions with my own project work on the Austrian-Slovak-Hungarian triple border region. Based on the results of the questionnaire survey conducted at the universities of the three countries, I found significant differences, in most cases significant differences not only in the Centroe region but also in relation to belonging to several nations. The summary of the results of the research has brought the distinction and introduction of the concepts of "place-specific cognitive attitudes" and

---

⁶ „Examination of the political-geographical spatial-structures in the Carpathian Basin (changes of systems, possibilities of cooperations, absurdities on the turn of 20–21st centuries)” 2012-2015 (funding source: OTKA, ID: K 104801, Principal investigator: Dr. HARDI, Tamás);

"national-specific cognitive attitudes". The results of the research highlighted that there are issues related to integration (eg. frequency of visits to neighboring countries), which are mainly determined by the location of the query. These can be called "place-specific cognitive attitudes". The other group of respondent responses (eg. space community commitments) refers to nation-specific cognitive attitudes, as the answers differ mainly between countries, largely independent of the region in which they are asked. These are primarily formed by the education systems of different countries, including geography, culture, media, etc. (Uszkai 2015a; 2015b; 2015c, 2015d).

In the following I summarize my own scientific results:

- By summing up scientific literature, I have shown that the type of the border affects the process of integration of border areas.
- I have synthesized the findings, common and different features of the theoretical models explaining the integration processes of the border regions along the dimensions of the category system defined by Durand (2015).
- In the order of their creation, I summed up models of complex, border integration processes that cannot be categorized in the category system of Durand (2015) but point to the complexity of the integration process.
- I have made my own definition of the process of cross-border spatial integration.
- The factors supporting the development of the cross-border integrated space have been put into my own model, which summarizes what "*supporting basic conditions*" and "*integration sub-processes*" can help to connect and integrate segregated border areas.
- During the creation of my own concept and model I emphasized the importance of spatial structure, traffic interconnection and cross-border service organization in the integration process of border regions.
- In the form of a matrix, I summarized the interpretation possibilities of dimensions of cross-border territorial integration according to territorial levels (global, national, regional /local).
- The elements of my model were tested in the space covered by the Centrope co-operation project and its smaller territorial relations (Austrian-Hungarian border, Slovak-Hungarian border, Austrian-Slovakian-Hungarian triple border region)

- Important and new findings have been made with the comparing the several development documents of the regions and member countries covered by the Centrope cooperation space for spatial structure positioning.
- By analysing the spatial differences between the Centrope regions, I have shown, among other things, the strengthening position of Bratislava within the Centrope.
- The analysis of the rail connections between the cities of Centrope has complemented the previous, similar studies. The number of trains and the change of the travel time from 1990 to 2017 provided new information on the development processes of rail transport in the region.
- In addition to the statistical data processing, the functional and institutional dimensions of integration of the examined border regions were also explained by the answers of the actors in the region.
- The first re-analysis of a restricted database of a three-year (2013-2015) research project supported the understanding of the human dimension of integration in the Austrian-Slovakian-Hungarian border region and nationwide.
- I have introduced the concept of "nation-specific cognitive attitudes" and "place-specific cognitive attitudes", which can add new definitions to the questionnaire surveys of social science in the future.

Recommendations for Future Research Directions

Regarding the integration processes of the border regions, there are still many questions to be answered. As the dissertation intended to explain the phenomenon in a complex way, the individual investigations were not able to analyse all aspects deeply. However, in the future, interesting scientific results may reveal the correlation between the economic development of the adjacent border regions and the chances of integration. Is the integration of peripheral and rural spaces different than the integration process of the functionally rich centre regions? Is it worth to create another model for explaining the integration of different types of regional spaces? It would be useful to test the elements of the own model through examples of other border regions. Carrying out a comprehensive analysis of other modes of transport beyond a railway infrastructure could provide a more complete picture of the interconnectedness of the Centrope area and its likely tendencies. It would be worth to answer many of the questions of cross-border service organization by studying European best practices. All this can make a big

contribution to understanding the integration processes of the European border regions, thereby also anticipating the challenges arising from this phenomenon.

References of the Thesis Book

- Balogh Péter – Pete Márton (2017): Bridging the Gap: Cross-border Integration in the Slovak–Hungarian Borderland around Štúrovo–Esztergom. *Journal of Borderlands Studies*. Published online: 30 Mar 2017. Paper Article in press, 18.
- Balogh Péter (2016): *Az áthidalható határfolyó. Az összenövő Esztergom-Párkányi határrégió.* Konferencia előadás. A Magyar Regionális Tudományi Társaság XIV. Vándorgyűlése. Kis- és középvárosok szerepe a területi fejlődésben Nagyvárad, 2016.09.15–16. http://www.mrtt.hu/vandorgyulesek/2016/szekcio/balogh_peter.pdf Letöltve: 2018.03.01.
- Brunet-Jailly Emmanuel (2005): Theorizing Borders: An Interdisciplinary Perspective. *Geopolitics*, 10. 633–649.
- De Boe Philippe – Hanquet Thérèse (1999): *Spatial integration. Study Programme On European Spatial Planning.* [http://www.mcrit.com/SPESP/SPESP_REPORT/1.4.%20Final%20Report%20\(23-05-2000\).pdf](http://www.mcrit.com/SPESP/SPESP_REPORT/1.4.%20Final%20Report%20(23-05-2000).pdf) Letöltve: 2018.03.03.
- Durand Frédéric (2015): Theoretical framework of the cross-border space production - the case of the Eurometropolis Lille-Kortrijk-Tournai. *Journal of Borderlands Studies* 30:3. 309-328.
- Hall Colin Michael – Williams Allan M (2008): *Tourism and Innovation*. London: Routledge. 263.
- Hall Colin Michael (2007): Tourism and regional competitiveness. Tribe John – Airey David (ed.): *Advances in Tourism Research, Tourism Research, New Directions, Challenges and Applications*, Oxford Elsevier, 217–230.
- Hardi Tamás (2004): Az államhatárokon átnyúló régiók formálódása. *Magyar Tudomány*, 9. 991-1001.
- Hárs Ágnes (2010): *Tanulmányok a határ menti régiók gazdasági és munkaerő-piaci helyzetéről és lehetőségeiről, a foglalkoztatást segítő támogatásokról.* Összegző tanulmány, Kopint-Tárki, Budapest. 128. https://nfsz.munka.hu/Lapok/archivum_programok/full_tamop_131/afsz_tamop131_36alprojekt/tamop131_36alprojekt_helyzetfelmero/content/afsz_tamop131_36alprojekt_osszegzo.pdf Letöltve: 2018.03.04.
- Krätke Stefan – Borst Renate (2007): EU Eastern Enlargement and the Configuration of German-Polish Inter-firm Linkages. *Journal of Economic and Social Geography*, 98:5. 621–640.
- Krätke Stefan (1999): Regional Integration or Fragmentation? The German-Polish Border Region in a New Europe. *Regional Studies*, 33:7. 631-641.
- Kuznetsova Natalia Viktorovna (2009): Socio-economic problems of the Far East, Information analytical network edition of the Far East Consulting Center, August, 2009, <http://dkcenter.ru/analytics/detail.php?id=132> Letöltve: 2017.12.11.
- Lundén Thomas (1973): Interaction Across an "Open" International Boundary: Norway-Sweden. Strassoldo Raimondo (ed.): *Confini e Regioni. Proceedings of the Conference: "Problems and Perspectives of Border Regions"*. Institute of International Sociology: Gorizia, 147-161.
- Nelles Jen – Walther Olivier (2011): Changing European borders: from separation to interface? An introduction. *Articulo - Journal of Urban Research [Online]* 6. <http://journals.openedition.org/articulo/1658> Letöltve: 2018.08.19.
- Nijkamp Peter – Rietveld Piet – Salomon Ilan (1990): Barriers in Spatial Interactions and Communication. A Conceptual Exploratio. *Annals of Regional Science*, 24:4. 237–252.
- Pogátsa Zoltán (2014): *A magyar-osztrák határtérség munkaerő-piaci folyamatainak alakulása az elmúlt 10 évben. Az osztrák-magyar határtérség EU-csatlakozás óta eltelt tíz évének munkaerő-piaci folyamatai, annak gazdasági és társadalmi háttérfolyamatai, illetve ajánlások a jövőre nézve.* Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, Sopron. 134. <http://expak-at.hu/expak/img/uploads/expak4342.pdf> Letöltve: 2018. 07.17.

- Sohn Christophe (2014): Modelling cross-border integration: the role of borders as a resource. *Geopolitics*, 19:3. 587-608.
- Studzińska Dominika – Domaniewski Stanisław (2016): The Border as a Resource for the Development of Borderland: A Comparative Analysis of Two Polish Urban Centres at the External Border of the European Union. *Quaestiones Geographicae*. 35:4. 145-155. http://geoinfo.amu.edu.pl/qg/archives/2016/QG354_145-155.pdf Letöltve: 2018.08.09.
- Tóth József (2004): Kell nekünk régió? *Iskolakultúra*, 11. 48-68.
- Uszkai Andrea (2013): A gazdasági integráció szintjei a centropé térségben. Rechnitzer János – Somlyódy Edit – Kovács Gábor (szerk.): *A hely szelleme - a területi fejlesztések lokális dimenziói: A Fiatal Regionalisták VIII. Konferenciáján elhangzott előadások*. 677. Konferencia helye, ideje: Győr, Magyarország, 2013.06.19-2013.06.22. Győr: Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, 620-633.
- Uszkai Andrea (2014a): Az integráció fogalmi rendszere, különös tekintettel a regionális gazdasági integrációra. Csiszár Imre - Kőmíves Péter Miklós (szerk.): *Tavaszi Szél 2014/Spring Wind 2014 I. kötet: Közgazdaságtudomány*. 614. Konferencia helye, ideje: Debrecen, Magyarország, 2014.03.21-2014.03.23. Debrecen: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 513-522.
- Uszkai Andrea (2014b): A regionális gazdasági integráció mérhetősége, különös tekintettel a közép-európai térségre. Karlovitz János Tibor (szerk.): *Kulturális és társadalmi sokszínűség a változó gazdasági környezetben: 2. IRI Társadalomtudományi Konferencia*. 332. Konferencia helye, ideje: Nové Zámky, Szlovákia, 2014.04.25-2014.04.26. Komárno: International Research Institute, 44-51.
- Uszkai Andrea (2015a): Social and economic relationships in the history of the Central-European region. Sobczynski Marek - Rykata Andrzej (ed.): *Geographical- political aspects of the transborder conservation of natural and cultural heritage: Borderlands and contemporary changes of the politics in border regions*. Lodz; Opole: University of Lodz, Silesian Institute in Opole, Region and regionalism; 12:1. 19-40.
- Uszkai Andrea (2015b): Európai országkép kutatások a mentális térképezés módszerével. Karlovitz János Tibor (szerk.): *Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban*. 394 p. Konferencia helye, ideje: Párkány, Szlovákia, 2015.04.26-2015.04.27. International Research Institute, Komárno. 95-101.
- Uszkai Andrea (2015c): Fizikai és mentális határok a társadalmi térben, a mentális térképezés elméleti háttere és gyakorlati kutatásai. Hardi Tamás (szerk.): *Terek és tér-képzetek: Elképzelt és formalizált terek, régiók a Kárpát-medencében, Közép-Európában*. 411 p. Fórum Kisebbségkutató Intézet; MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, Somorja, Győr. 155-164. (NOSTRA TEMPORA; 23.)
- Uszkai Andrea (2015d): Spatial Integration and Identity: Cases of Border Regions. *Journal of Global Academic Institute Education and Social Sciences*, 1:2. 1-13.
- Van Houtum Henk (1998): *The Development of Cross-Border Economic Relations. A theoretical and empirical study of the influence of the state border on the development of cross-border economic relations between firms in border regions of the Netherlands and Belgium*. Tilburg University, ThelaThesis Publishers, Amsterdam. 300.

The Author's Publications in the Topic of the Dissertation

- Uszkai Andrea (2018): Határon átnyúló területi integrációs folyamatok elemzése strukturális szempontból egy kelet-közép-európai térségben. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*, 28:227. 21-36.
- Hardi Tamás – Uszkai Andrea (2017): Theoretical models of cross-border integration. *Socialni Studia*, 14:1. 9-30.
- Uszkai Andrea (2017): Történeti keretek – Ausztria, föderatív állam. Jankó Ferenc – Fábíán Attila – Hardi Tamás (szerk.): *Burgenland*. 551. Nemzetstratégiai Kutatóintézet, Budapest. 29-48. (A Kárpát-medence régiói; 14.)
- Patay Tünde – Uszkai Andrea (2017): Főbb demográfiai folyamatok, társadalmi jellemzők Burgenlandban, országos összevetésben. Jankó Ferenc – Fábíán Attila – Hardi Tamás (szerk.):

- Burgenland*. 551. Nemzetstratégiai Kutatóintézet, Budapest. 195-213. (A Kárpát-medence régiói; 14.)
- Uszkai Andrea (2016): Evaluation of Vienna's world economic position based on global and world city rankings. *Deturope: Central European Journal of Tourism and Regional Development*, 8:3. 71-87.
- Uszkai Andrea (2016): Helyi kormányzás az Osztrák–Magyar Monarchiában (1867–1918). Duray Miklós – Kulcsár László – Szász Jenő (szerk.): *Együttműködési lehetőségek a Kárpátok térségében*. 169. Nemzetstratégiai Kutatóintézet; Nyugat-magyarországi Egyetem, Budapest, Sopron. 132-143. (Kárpát-haza napló; 7.)
- Uszkai Andrea (2015): Social and economic relationships in the history of the Central-European region. Sobczynski Marek – Rykata A (ed.): *Geographical- political aspects of the transborder conservation of natural and cultural heritage: Borderlands and contemporary changes of the politics in border regions*. University of Lodz; Silesian Institute in Opole, Lodz; Opole. 19-40. (Region and regionalism, 12:1.)
- Uszkai Andrea (2015): Európai országtkép kutatások a mentális térképezés módszerével. Karlovitz János Tibor (szerk.): *Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban*. 394. Konferencia helye, ideje: Párkány, Szlovákia, 2015.04.26-2015.04.27. International Research Institute, Komárno. 95-101.
- Uszkai Andrea (2015): Fizikai és mentális határok a társadalmi térben, a mentális térképezés elméleti háttere és gyakorlati kutatásai. Hardi Tamás (szerk.): *Terek és tér-képzetek: Elképzelt és formalizált terek, régiók a Kárpát-medencében, Közép-Európában*. 411. Fórum Kisebbségkutató Intézet; MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, Somorja, Győr. 155-164.(NOSTRA TEMPORA; 23.)
- Uszkai Andrea (2015): Ausztria közigazgatási térfelosztásának történeti átalakulása, napjaink térszemlélete a földrajzoktatásban és annak lenyomatai az egyetemi hallgatók mentális térképein. Hardi Tamás (szerk.): *Terek és tér-képzetek: Elképzelt és formalizált terek, régiók a Kárpát-medencében, Közép-Európában*. 411. Somorja; Győr: Fórum Kisebbségkutató Intézet; MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, Somorja, Győr. 343-388. (NOSTRA TEMPORA; 23.)
- Uszkai Andrea (2015): Spatial Integration and Identity: Cases of Border Regions. *Journal of Global Academic Institute Education and Social Sciences*, 1:2. 1-13. Prága, Csehország: 2015.09.06 - 2015.09.09.
- Uszkai Andrea (2015): Spatial Integration and Identity: Cases of Border Regions. Global Academic Institute (szerk.): *Prague International Academic Conference: GAI International Academic Conferences Proceedings*. 386. Konferencia helye, ideje: Prága, Csehország, 2015.09.06-2015.09.09. New York: Global Academic Institute, 24-36.
- Uszkai Andrea (2015): Measurement Levels of the Spatial Integration – Suggestions for a Central-European Factor Group. *Deturope: Central European Journal of Tourism and Regional Development*, 7:2. 65-80.
- Uszkai Andrea (2015): A pozsonyi és a nagyszombati régiók népességváltozása és nemzetiségi összetételének vizsgálata (1991-2011): Hauck Zsuzsanna – Keresztes Éva Réka – Poreisz Veronika – Tóbi István (szerk.): *Közgazdász Kutatók és Doktoranduszok II. Téli Konferenciája*. 404. Konferencia helye, ideje: Győr, Magyarország, 2015.01.30-2015.01.31. Győr: Doktoranduszok Országos Szövetsége, Közgazdaságtudományi Osztály, 388-396.
- Csizmadia Zoltán – Uszkai Andrea (2014): Az európai várostérségek és a járműipar régiók fejlettsége. *Területi Statisztika*, 54:6. 574-587.
- Hardi Tamás – Baráth Gabriella – Csizmadia Zoltán – Uszkai Andrea (2014): A városnövekedés területi eltérései Európában, különös tekintettel a járműipari városokra. *Tér és Társadalom*, 28:2. 45-66.
- Uszkai Andrea – Dános Zsolt (2014): Cross-border relationships of Central-European higher education institutions. 54th Congress of the European Regional Science Association: *Regional Development and Globalisation: Best Practices*. Konferencia helye, ideje: Saint Petersburg, Oroszország, 2014.08.26-2014.08.29.
- Uszkai Andrea – Jóna László (2014): The automotive industry regional development challenges in Central and Eastern Europe. Rotschedl Jiri – Čermáková Klara (ed.): *Proceedings of the 13th*

- International Academic Conference*. Konferencia helye, ideje: Antibes, Franciaország, 2014.09.15-2014.09.18. Prague: International Institute of Social and Economic Sciences (IISES), 628-645.
- Uszkai Andrea (2014): Helyzetkép az Európai Unió járműipari városairól. In: Hardi T, Somlyódy Edit (szerk.): *Városfejlesztési trendek és állami szerepek*. 231. Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr. 66-82. (A Győri Járműipari Körzet, mint a térségfejlesztés új iránya és eszköze c. kutatás monográfiái; 2.)
- Uszkai Andrea (2014): Az integráció fogalmi rendszere, különös tekintettel a regionális gazdasági integrációra. Csiszár Imre – Kőmíves Péter Miklós (szerk.): *Tavaszi Szél 2014/Spring Wind 2014 I. kötet: Közgazdaságtudomány*. 614. Konferencia helye, ideje: Debrecen, Magyarország, 2014.03.21-2014.03.23. Doktoranduszok Országos Szövetsége, Debrecen. 513-522.
- Uszkai Andrea (2014): Helyi kormányzás az Osztrák-Magyar-Monarchiában (1867-1918). Székely Csaba (szerk.): *Makrogazdasági döntések – hálózati szinergiák = MACROECONOMIC DECISIONS – NETWORK SYNERGIES*: Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából = International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival. Konferencia helye, ideje: Sopron, Magyarország, 2014.11.12 (Nyugat-Magyarországi Egyetem) Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron. 39-51.
- Uszkai Andrea (2014): A regionális gazdasági integráció mérhetősége, különös tekintettel a közép-európai térségre. Karlovitz János Tibor (szerk.): *Kulturális és társadalmi sokszínűség a változó gazdasági környezetben: 2. IRI Társadalomtudományi Konferencia*. 332. Konferencia helye, ideje: Nové Zámky, Szlovákia, 2014.04.25-2014.04.26. International Research Institute, Komarno. 44-51.
- Uszkai Andrea (2013): A gazdasági integráció szintjei a centropé térségben. Rechnitzer János – Somlyódy Edit – Kovács Gábor (szerk.): *A hely szelleme - a területi fejlesztések lokális dimenziói: A Fiatal Regionalisták VIII. Konferenciáján elhangzott előadások*. 677. Konferencia helye, ideje: Győr, Magyarország, 2013.06.19-2013.06.22. Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr. 620-633.

Conference Presentations in the Topic of the Dissertation

- Uszkai Andrea (2017): Területi egyenlőtlenségek és térszerkezeti jellemzők szerepe egy határon átnyúló integrált tér kialakulásában. Fiatal Regionalisták X. Konferenciája Győr, 2017. június 16.
- Uszkai Andrea (2017): Határon átnyúló területi integrációs folyamatok egy kelet-közép-európai térségben. Fejlesztés és Közigazgatás c. tudományos konferencia, Bük, 2017. december 8.
- Uszkai Andrea (2016): Mental borders and spatial integration in the Austrian-Slovakian-Hungarian border region. 24th NISPACEE Annual Conference, PhD Pre-Conference Seminar. May 18-21, 2016. Zagreb, Croatia
- Uszkai Andrea (2016): Mentális határok és területi integráció az osztrák-szlovák-magyar hármas határtérségben. Kautz Konferencia 2016. Széchenyi István Egyetem, Győr. 2016. június 15.
- Uszkai Andrea (2016): A határon átnyúló területi integráció vizsgálata multidiszciplináris megközelítésben és értelmezési lehetőségei a kelet-közép-európai térségre. Abszolutórium II. Konferencia. Széchenyi István Egyetem Regionális-és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr. 2016. június 18.
- Uszkai Andrea (2016): A Centropé helye az európai térben. A Magyar Regionális Tudományi Társaság XIV. Köz-és Vándorgyűlése. Partiumi Keresztény Egyetem, Románia, Nagyvárad. 2016. szeptember 15-16.
- Uszkai Andrea (2015): A pozsonyi és nagyszombati régiók népességváltozása és nemzetiségi összetételének vizsgálata (1991-2011); Közgazdász Kutatók és Doktoranduszok II. Téli Konferenciája; Győr, Széchenyi István Egyetem; 2015. január 30-31.; Doktoranduszok Országos Szövetségének Közgazdaságtudományi Osztálya.

- Uszkai Andrea (2015): Európai országek kutatások a mentális térképezés módszerével; III. IRI Társadalomtudományi Konferencia; Stúrovo (Szlovákia); 2015. április 26-27; International Research Institute (IRI).
- Uszkai Andrea (2015): Területi interakciók a társadalmi térben; Fiatal Regionalisták IX. Konferenciája -„Távol és közel, az elmúlt 25 év területi folyamatai, szerkezetei, intézményei, ahogy az új generáció látja”; Győr, Széchenyi István Egyetem; 2015. június 19-20.; Magyar Regionális Tudományi Társaság, MTA KRTK RKI NYUTO, Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola.
- Uszkai Andrea (2015): Spatial integration and identity: cases of border regions; Prague International Academic Conference; Csehország, Prága; 2015. szept. 6-9.; Global Academic Institute.
- Uszkai Andrea (2015): Bécs: globális vagy világváros? Magyar Regionális Tudományi Társaság XIII. Vándorgyűlése; Eger, Eszterházy Károly Főiskola; 2015. nov. 19-20; Magyar Regionális Tudományi Társaság.
- Uszkai Andrea (2014): Az integráció fogalmi rendszere, különös tekintettel a regionális gazdasági integrációra. Tavasz Szél Konferencia 2014. Debreceni Egyetem, Debrecen; 2014. március 21-23; Doktoranduszok Országos Szövetsége.
- Uszkai Andrea (2014): A regionális gazdasági integráció mérhetősége, különös tekintettel a közép-európai térségre; II. Társadalomtudományi Konferencia; Érsekújvár, Szlovákia; 2014. április 25-26; International Research Institute.
- Uszkai Andrea (2014): Social and economic relationships in the history of the Central-European region; The 14th ‘Lodz’ International Political Geography Conference and IGU CPG Workshop; Łopuszna (Poland); August 15–17, 2014; University of Lodz.
- Uszkai Andrea – Dános Zsolt (2014): Cross-border relationships of Central-European higher education institutions; The 54th ERSA Congress; Saint Petersburg (Russia); August 26-29, 2014; ERSA.
- Uszkai Andrea – Jóna László (2014): The automotive industry regional development challenges in Central and Eastern Europe; 13th International Academic Conference; Antibes, (France); September 15-18, 2014; International Institute of Social and Economic Sciences.
- Uszkai Andrea (2014): Helyi kormányzás az Osztrák-Magyar-Monarchiában (1867-1918); MAKROGAZDASÁGI DÖNTÉSEK – HÁLÓZATI SZINERGIÁK Nemzetközi Tudományos Konferencia, 2014. november 12. Sopron, Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kara, 2014. november 12.
- Uszkai Andrea (2014): Hogyan mérhető a regionális gazdasági integráció a határon átnyúló várostérségekben? – Javaslatok egy közép-európai mérési módszertanra; A Magyar Regionális Tudományi Társaság XII. Vándorgyűlése; Pannon Egyetem, Veszprém; 2014. november 27–28.; Magyar Regionális Tudományi Társaság.